

MARRIAGE GREETINGS.

OF

SREE RAJA

VADREVI VISWASUNDARA RAO,

BAHADUR, ZAMINDAR OF VEGAYAMMAPETA

GODAVARI Dt.

MANJUVANI PRESS, ELLORE.

1911.

PRINTED & PUBLISHED BY N. CHALAPATI RAO.

శ్రీ

హర్మ్యం జేయస్వామి నేకమః.

శ్రీరాధా వాణీపు నిశ్చసుందరరావు బహద్దరు

వివాహ మహోత్సవాళిర్వచన

ప్రద్యరత్నావళి.

Vivaha Mahotsava Seva
@ nana

పలువురు పండితుల సంగ్రహం

విలారు

మంజువాణి మున్యాక్షరశాల మందు

మండిచి ప్రచురింపబడియి.

1911.

శ్రీ
మార్కండేయ స్వామినేనమః.

శ్రీనాథుని విశ్వమనోహరమహాత్మ్యమును మోచుచు

వివాహ మహాత్మ్య సాశీర్వచన పద్య రత్నావళి

విషయసూచిక.

1	మ. రా. రా. శ్రీ. రాజా భువనరావు	ప్రేరే.
	బ. స్తుత, జమీందారు గారు	1-14
2	,, వాదాది సుబ్బారాయణు గారు.	15
3	,, పోతుకూడి చంద్రయ్యశాస్త్రి గారు	17
4	,, శే. శుమన్ రాజగోపాలరావు	
	పంతులు గారు, పి. ఏ	17
5	,, పద్మరసవతి చింతామణికి	
	నారాయణస్వామి గారు	18
6	,, దామరాజు శోభినాథుల గారు	20
7	,, కొండ్లపాటి తిరుమలభాగవాదాచార్యులు గారు	21
8	,, కొండ్లపాటి రామకృష్ణి గారు	21
9	,, తిరు. తి. మేకలపాటి శిష్యులు	22
10	,, క్రొత్తపల్లి మార్యరావు గారు	23
11	,, క్రొత్తపల్లి ముప్పారామయ్య గారు	23
12	,, పద్మనాభులు సోమసుందరికి విగారు	25
13	,, పోతెరపల్లి పురుషోత్తమశాస్త్రి గారు	27
14	,, పోతెరపల్లి రామారావు గారు.	27

15	మ రా. రా. శ్రీ.	కూచి సత్యవారానుణమూర్తి గారు	29
16	"	వెంపటి వేంకటశాస్త్రిగారు	30
17	"	నంబూరు తిరునారాయణస్వామిగారు	31
		బి. ఎ.	31
18	"	ఆదిగొట్ట వారానుణదాసుగారు	31
19	"	శ్రీమాన్ కె.వి. శేషచార్యులుగారు	32
20	"	అయ్యగారి ఉమ్మన్నశాస్త్రిగారు	36
21	"	బలిపల్లి లక్ష్మీనాథంతులుగారు	37
22	"	బయ్యపునేటి వేంకటేశ్వరస్వామిగారు	39
23	"	శిలాపాదము తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులు	40
24	"	బొండాపా మూర్త్యవారానుణగారు	45
25	"	విడవకోట నుం రమణంతులుగారు	46
26	"	ప్రేమభిలాషి	47
27	"	శ్రీపా శిరరామస్వామిగారు	48
28	"	ఒకానొకవి	48
29	"	పాపయ్యశాస్త్రిగారు	48
30	"	పెమ్మల చినకేతారామస్వామిశాస్త్రిగారు	49
31	"	శ్రీరా పెరస్వామిగారు	51
32	"	చందీరాజు చందీరావుగారు	52
33	"	సత్యంతు ఆప్పారావుగారు	54
34	"	తామిళ్ళ వారానుణమూర్తిగారు	55
35	"	కొంపెల్ల గుబ్బారామశాస్త్రిగారు	57
36	"	చేరిమంగలముము వేంకటారావుగారు	58
37	"	క. భాస్కరరావుగారు	58

Sree Rajah Vadrevu Viswasundara Rao,

Sree Balatripura Sundarmma.

శ్రీ

మార్కండేయ స్వామినామః.

॥

శ్రీరాజా వాడ్రేవు విశ్వసుందరరావు బహద్దరు జమీందారుని

వివాహ మహోర్నవాశీర్వాదన పద్యరత్నావళి

కీ తి క.

శ్లో క ము.

శ్రీమధ్యాయామి మిధ్యా చకచకవికచ చైత్య సత్యస్వరూపమ్
హృద్యం స్థానివేద్యం శ్రుతిమహితసతీభాగ్య సౌభాగ్యకందమ్
సిద్ధం సర్వానువిద్ధం పరమశివమయం భవ్యదివ్యప్రకాశమ్
మార్కండేయేశ్వరాఖ్యం నరజనసుఖదం భాగధేయం మదీయమ్.

చ. సిరిగల వాడ్రేవు కులశేఖరమై తగు రంగనాయికా
వరసతి దత్త పుత్తుడై యిహాసింహించిన విశ్వసుందరా
హృదయమణి సగుణాంచితుడై వడ్లమనాటి కుశాలురామజ్ఞా
సురుచిరగాత్రయా త్రిపురసుందరిఁ బాణి గ్రహించె నెమ్మిటా ॥ ౧

క. బందరు పురమున మిక్కిలి
సుందరులగు వారి పెండ్లిఁ జూడ ముదముతో
నిందు గంజము మొదలుగ
నందుం జెన్నపురిదనుక నరిగిర నేకుల్

ఉ. పెండిలి నాటి యుత్సవము పెంపును సొంపును శిష్యగిష్యరా
దొండుకడం గవీశ్వరులు నొక్కడ సర్వకళాధురీణుల
పండితులొక్క దిక్కున నివాళియలిచ్చుచు గన్నుదోయికిం
బండువనేయ నింతులును బర్హిరిక్రిక్కిరియంగ నయ్యెడన్ 4

చ. అలయిక్కోర్చిదూర మనకాదరమాత్మల నుప్పతిల్లగా
బలుపురుకోవిదుల్ వివిధపాండితినొప్పు కవుల్దయల్ మది
నైలయనహామవాక్య సరణిందగిదంపతులుల్ల సిల్లగా
బలికిరి పెక్కుదీవనలవారిగమాదగు భాగ్యమెట్టిదో 5

ఉ. ఎన్నఁగ నార్ధజాతి కళలంపగుకాలకు రాచకర్ణమం
దున్నతినున్న వారలును నొప్పుగవిద్యల వన్నెవాసియుం
గన్నబుధుల్ స్వకీయమగు కార్యపునొందర లాపివచ్చి మా
పున్నెమదేమొ దీవనలుపాల్పుగఁజేసి రనుగ్రహంబునన్ 6

సీ. బంధువర్గంబులు ప్రతిఘామశకటముల్
నిండుచుఁ దండోపతండములుగ
వచ్చి పెండిలికన్న వైభవముండు నే
యనుమాటకిది నిదర్శనముగాఁగ
నప్పురిమేటియై యొప్పు పంతులవారి
సాధంబుచాలక సరసగల్గు
బంధుమిత్రుల యిండ్లబసలుచేసి వివాహ
విభవంబులెన్నుచు వివిధగతుల

గీ. తమ్మలమ్మలవేయుచుఁ దరుచుగాను
మమ్ముగా పీలకును బిల్వమరచిరనుచు
బిగువుఁజూపెడువారును బిల్వనేల
మనకుఁదొకొ స్వాతంత్ర్యమనెడువారు

వివాహమహోత్స వాశీర్వచన పద్యరత్నావళి. 8

శ్రీ. నవనారదుడనపీఠాగాన మొనరించు
సంగమేశ్వరకాస్త్రీసభనువెలయు
నపరకృష్ణుడనంగనలరు సంచీవరా
యునువేణుగానంబునుస్థ సింప
గానంబునకు మహాగంధర్వుడన ఫిడేల్
పట్టి కోటయ్య దేవరయుబాడ
కతినిశిలావతుల్ గరగంగ నాగర
త్నముహృద్యగాత్రగానంబుసల్పు

గీ. గలుగుసభికులువాతహమ్మలవిత్తాన
జేయికదపరు కనుటెప్పమూయబోరు
బాపురేయాసభాస్థలివై భవంబు
ఇంద్రసభతోడదులతూగునించుమించు

8

శ్రీ. మేళంబుసాగింపరేలవచ్చితిరని
వేశ్యలపై పెక్కువిసుకువారు
లేనిపెత్తనములుబూని యుత్సవమున
కాలస్యమాయెలెండనెడువారు
అత్తరుపన్నీరులగరు గంధమ్ములు
నలదిహోషులుపెక్కుసలుపువారు
తలమవ్విముస్తీబునిలుపుచ్చుబిడ్డల
కంచులెంకల నదలించువారు

గీ. కన్నెగలవారలెంతజాగ్రత్తనున్న
దెప్పరంబుగ లోటెంచిదెప్పవారు
నహహ తిండికిలేటాయెననెడువారు
నైరపుడువారువీరనలవిగాక

9

సీ. పెక్కు-చంద్రులుగల్గిఁగొక్కు-మృడినటంచు
 గ్యాసులై టులగలఁవాసిఁబొగడి
 వివిధవర్ణంబులఁ వెలయురికి-లఁంచుఁ
 దారభాణంబులఁ సోరులెంచి
 యచ్చరలవనికీవచ్చిరంచునటించు
 నాగవాసంబువర్ణనముఁజేసి
 పువ్వులుపండ్లఁ ప్పృథ్విభూరుహంబులసిఁ
 బూసెనంచును జిచ్చుఁబుడ్లమెచ్చి

గీ. యిన్నిటికి నబ్బురంచేలఁయిట్లుమచ్చు
 మలములేనట్టిజోడెందుఁగలదటంచు
 నవ్వధూవరులనుగాంచియబ్బురంబు
 నొందిరెల్లరు నూరేగుఁనుత్సకమున

10

ఉ. ఈడునుజోడు మేనఁగలఁయింపునుసాంపును మేటివంశఃపుం
 బాడియునొక్కరీతిఁదగెఁబాపురెయ్యదియుండఁజేరులుం
 గూడుకయొక్కటయ్యె నిటుఁకోరిగదలిర్చఁగ నివ్వధూవరుల్
 పోడిమి నెమ్మదుల్గలసిఁపొచ్చెదరంచు వచించిరెల్లరు

11

సీ. ఒకవంక నైరావఁతో పమానంబులౌ
 సమలంకృతమదేభఁసముదయ్యె
 నొకవంకనూర్యాశ్వఁనికురుంబమును గెల్పు
 నసమానజవనవాఁహనదయంబు
 నొకవంకలోకులఁకుల్లసమైదవించు
 తారాదివహ్నియంఁత్రములసమితి
 నొకవంకదశదిశాఁత్రప్రకరంబు వ్రయ్యంగ
 ధణధణమోయు వాఁద్యములరసముఁ

వివాహ మహోత్సవాశీర్వాదన పద్యరత్నావళి. 5

గీ. జలగ నేకీభవించి వచ్చినయనేక
బంధుహితమంత్రిభృత్యాదివర్గములను
మింఛ గౌరవముల నాదరించిరొక్క
పాటివారలె వడ్లమన్నాటివారు 12

క. వేయిసుడులేలచెప్పగ
నాయోధిక యానయమ్మునావినయంబా
న్యాయంబునెట్టికన్యా
దాయులకుం గనముపొగడఁదగరేవారలె 13

సీ. సభికులధాత వశస్త్రములపై వేమాలు
వ్రాయు నత్తరువులపరిమళంబు
గన్తూరి కాగరుకర్పూర మిలితమా
చందనాలేపంపుసౌరభంబు
నతిశీతలజీహ్వారతిబోలెపైజల్లు
పన్నీటబొడము సువాసనయును
వేనవేల కొలందివిసుగులేక నొసంగు
విరి గులాబీపూలవెలయువలపు

గీ. సరస తాంబూలవీటికాజనితవివిధ
మధురసౌగంధ్యమును సభామందిరమ్ము
నుండి గుప్పన దశదిశలొనిండి వృద్ధ
యోగులకునైన శృంగారముదవజేసె 14

చ. జతలుగగూడి మానవులుచక్కనిపెండిలి వైభవంబు జూ
చితిమనువారు నేత్రములుజేసిన పుణ్యఫలంబునేడు గాం
చితిమనువారు నిట్టి యతిచిత్ర వివాహము ధాత్రిలోనహి
ప్రతియనువారునై పురినపారముదంబును గాంచిరెల్లరు 15

ఉ. పండితులం గవీర్దులనఁవారణఁ జేరిచి యైకమత్య ము
దుండఁగ జేయువాంధమదిఁనువ్విఁగులూరుచునుండ నింతలోఁ
బెండిలిరాఁగదానికయిఁబిల్చితివారపుడేటనేట ని
ట్లుండిన బాగుటన్ననపుఁడొప్పితివాగతిగూర్పు సేయఁగన్ 16

చ. పరిణయమందుఁ గూడుకొనిఁపల్కినపండిత వాక్యమేను ని
జ్జ్వరముగ నామచంబున నుఁపశ్రుతిగాఁ దలపోసియెల్ల వ
త్సరముల వీసమాగమముఁసల్పుగనెంచియె వాసియుంటి ని
వ్వరుసనుమీది యంశములఁవారితకాతుక వృత్తిమీఱఁగన్ 17

ఉ. మంతన మొప్పుభాష నభిఘానముగల్గిన వారుదీనికిన్
సంతసమందిరేనియునుఁసాగఁగజేసెడు నట్టిభారముం
గొంతవహించెద న్నొదటిఁకూరుపు నెల్లరు నెంచి యెల్లగా
వంతమటన్న నప్పటికిఁగన్ననసిగ్ధముగాఁగ నుండెదన్ 18

మ. తొలుతఁవాగనుకాసనుండు నిలిపెంఁదోడ్తోడ రాజ్జేంద్రుఁడీ
తెలుఁగున్ వర్ణిలజేసెఁ దిక్కనమహాఁదవ్విత్తిం బరంగించెన
వ్వలనెఱ్ఱాప్రగడాఖ్య సత్కవియునొప్పన్ సోముఁడుంజెంచిరీ
యిలపైదానికిఁ గృష్ణరాయుఁడును జేయించెంజయంతింగడున్ 19

క. ఆగుణవంతుడుఁ కన్నడ
జేగికలింగార్ధచోళఁపృథివీస్థులన్
బాగుగఁ వెలుంగుబాసన్
ప్రమాగించెదిక్కు-రెల్లఁబొదలొదవంగన్ 20

క. పినాటగవిత్రితయమ
నూనయశో వై భవమునఁనొప్పెన్ భువిలో
నానాటనార్ధభాష
మానిని బాల్యంబుమీఱిఁమన్ననఁగాంచెన్ 21

వివాహ మహాత్మ్యశాఖీర్వచన వద్యరత్నావళి. 7

- గీ. కావ్యరచనాగరిమఁ జూపెన్ కావ్యరీతి
నాధికవితాపితామహాంధతనిపిదప
ఘనుఁడు పింగళి నూరనకావ్యకాంత
వివిధరీతుల మెప్పొందిఁజలయఁజేసె 22
- గీ. కవిత, విష్టోరియా రాజ్ఞి కాలమందు
మరల్కదలయె తైనటులాటమాన్యమైన
యామెచరితవసంతసుమాఖ్యిన్ గొక్క
కావ్యమొనరించితిని మహాకవులు మెచ్చ 23
- ఉ. అసతికాలమందుఁ గవితాంగనయెల్లడ సంచరించెని
బ్బాసను సత్కవుల్ బలుప్రబంధములన్ రచించిరెల్లడ
వాసిగవిద్యలఁ గలుచువారలనేకులు వృద్ధిఁజెంది రు
ల్లాసముమీఱఁగావ్యసతిలాస్యమునల్పమ మోదమొప్పఁగ 24
- క. ఒకచెంత్యై స్తవులు వే
ఱొకటఁగభాశాల తేలుచుండెడువారొ
కొకచోమద్రణశాలా
ధిక్కుతుల్ గృతులెల్ల విస్తృతికిఁజెచ్చిరి 25
- చ. పడమటిఖండమందుఁ గలవృక్షసముల్ మనకావ్యకన్యకం
గడఁగివరించె నెట్టులనఁగాసులభంబగు శైలియుండిన
బెడఁగగునంచునొక్క మిషిఁజెట్టి కవిత్యముగఁగపాలికం
బుడమిపయింబడెందుదకుభోగిజగంబున కేగు దెంచునో 26
- ఉ. ప్రాసముల్ యతుల్ నలచుపద్యమునందగు నన్యదేశపుం
బాసలుసంకరంబయిన బాటియొనర్పమి చిన్నవాక్యముల్
జేసిన మేలటందు రిటుచెప్పటశబ్దపు శ్రమిచేతనో
మాసినవల్వఁదాల్చుగతిమంచిగడిందఁగ శక్తిచాలతో 27

వీ. అల్లికజిగిబిగియలసానివానితో
 నలసంగహము తిక్కయజ్ఞతోడ
 ముక్కుతిప్పనతోడముద్దలపల్కులు
 వ్యాకృతి చిన్నసూర్యాఖ్యతోడ
 ననఘపింగళనూరనాఖ్యతో నాచితి
 సరసత రామభూషణునితోడ
 'భవ్యవాగ్దతిరామభద్రునితోడను
 దక్కువారలతోడఁబిదక్కునవియు

గీ. ననిచిశృంగారరసమసాధ్యంబుగాన
 కరముగనొసంగి సంఘసంతసాగరులకును
 మిగిలిరిప్పటికవివరులమేలుమేలు
 నవరసములిందు నష్టతఁబిదవులుకొనియె

28

క. శృంగారము నింద్యంబని
 పొంగుదురది గాదుగ్రామ్యపుంబలులతో
 డంగూర్చరాదుగాకమ
 హింగలవేయాదిరసమునెనయని కృతులుకా

29

ఉ. భారతమందునొప్పు మఱిభాగవతంబునఁ జెప్పనేల శృం
 గారముస్తోత్ర పాఠములఁగల్గునువేదపు మంత్రరాశిల
 నారయవచ్చుబెబ్బిలుననంబెను హతము మాటయేల శృం
 గారముభారదోలనిలఁగావ్యము రెల్లను సున్నసున్నయ

30

గీ. హంసవింశతి శృంగారమతిశయిల్ల
 నది యొకనిఘంటువునుబోలియాంధ్రభాష
 కాదరువుఁజూపు నియ్యదియఁగెనేనిఁ
 బాసయింతికి నొకకాలుభగ్నమగుట

31

వికాహ మహోత్సవాశీర్వాచన పద్యరత్నావళి. 9

- అ. ఆంధ్రదేశ సతులఁ యరగప్పు రవికలు
హాణసతుల వీడుచుండురవిక
లుండుగాక చదువుచుండెడువారికిఁ
గన్ను మూసిగ్రంథఁగట్టుదమిఁక 32
- ఆ. రసికజనమనోభిరంజనంబాదిగా
నాదిరఁముగల్గునట్టికృతులు
దేశముద్ధరింపఁదివిరినపెద్దల
కృతులుగాన నందుఁగీడు లేదు 33
- క. హలికులుమున్నగువారలు
పాలములభాషించు పచ్చిబూతులు మరి కో
ర్టులవాఁకలంబులలోఁ
బలికెడు దుర్వాక్యములును బాటియెరచనక 34
- క. కచముల కృదేములపేరులు
వచియింపక మనసుచెదరఁబహుశృంగార
ప్రచురముగఁ గవితనల్లిన
నుచితమొదానిఁగనియూరఁకుందురదేమో 35
- ఉ. నామజ ముఖ్యులొకవు లనంతమొరొకృతులక రచించి ను
స్థోకుల సచ్చిత్రములుసాంపుగనిల్పిరి వారు వోయినక
లొకములం దదక్షరములుయగృతికర్తల పేళ్ళు నిచ్చెగా
కేకరణిం గణింపనగు హృద్యములైతగు తచ్చిత్రము 36
- ఉ. ఈగతినిల్పి వారి కృతులెన్నికఁ గాంచుచు దేశసుస్థితక
నాగరికత్వమునతి ఘనత్వము చెల్పుచు హిందుదేశమో
హోగురుకుద్ధ సచ్చిత్రనొప్పవె బాపురె యంచు నెల్లరుక
బాగుగ సన్నుతించుటకుఁబాత్రముగా నొనరించెనద్దిరా 37

అ. కవులనంగ సృష్టికర్తలుకాలత
యజ్ఞలిట్టలయ్యుఁనాంధ్రభాష
పాలుపుదక్కి-మారిఁపోవుచునుండంగ
నేమిసేయుచుండిరెట్టితగవు

38

చ. కవులూనరింపఁగాఁ దగినకార్యములక విడనాడివాక్యపుం
గవరము జేయుచొండొరులఁపైఁ బడుచుందురు లాభమేమియో
వివరముసేయ రత్నకవివేదము వేంకటరాయ శాస్త్రియం
దలిలి పెద్దకయ్యమునఁదానఁబడెంగవినంపు మక్కటా !

39

క. మివులఁగ వేంకటరత్నము
కవియును వీరేశలింగకవియునుబోరం
దలిలికొకప్పుడుదానం
బొవడికయొక్కింతయైనఁబొందిరెపుడమిక

40

సీ. తిరుపతివేంకటేశ్వరులు గద్వాలాది
దేశములం బోరుఁజెచ్చికొనిరి
అదియుఁజిరంతనంబయ్యెఁద్రవ్యఁగనేల
యొకవంక రామకృష్ణకవియుగము
నొకచెంతఁ గొప్పవంకరకవి యుగమును
నెదిరించి బవరంబువదలరైరి
వృధసేయుచుండిరివివిధి ననర్థమైన
కవిత నక్కటయేమిగల్గెదాన

గీ. వాసిబళ్ళిమఖండ నివాసులకును
మనకుఁగల్గినయట్టి సత్సైత్రివలనఁ
జెలియఁబడినట్టినున్నాంశములు జెలుగున
గ్రంథరచనయొర్పఁగాఁగడగవలయు

41

వివాహ మహోత్సవ కార్యక్రమ వర్ణన తాత్పర్యము. 11

చ. పరగఁగఁ బాండితి న్నిగులఁఁజ్రాఢివహించినవారు దీనికై
చారవకయాధభాషనొకఁచొప్పున నారసిహూణభాషలోఁ
బరిచితిగల్గువారలకుఁఁబాల్పడఁజేసిరి వారలైననో
భరమయితోఁచుదీనికయిఁపాటువహించుచునుండి రెంతయున్ 42

గీ. యత్న మెంత యొనర్చినఁనట్టివారు
గ్రంథరచనయొనర్చుటఁగావ్యశబ్ద
గరిమచాలక యదియు నెల్లరకు నర్థ
మింపుగానీయఁజాలక యేపడంగు 43

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరులుఁజెల్లునవ్రాసిరి యంగిలీషులోఁ
బరగెడుబుద్ధసచ్చరితఁపద్యముహృద్యముగాఁగనీగతిన్
వెరవునఁజేయునట్టి కృతివృత్తులు దూరముఁజేసివీరుమా
సరసను గూరుచుండుటకుఁజాలరు మాసరిగాఁ గవిత్యమున్
విరచనఁ జేయుఁజాలిననువీరలనొప్పెదమంచుఁ గొందఁజీం
గురువులటంచు మమ్మనరుఁకూడదటంచు వచిల్చెను కొందఁజీన్ 44

క. ఇవిధమునఁ బలుకుచు బలు
చివ్వకుఁగాల్ ద్రవ్యనగు నెఁచింతింపంగా
నెవ్వరి కెవ్వరు సరిగల
రెవ్వరికిన్వారేగాక యేనాడైనన్ 45

ఉ. పద్మగఁ గృష్ణరాయపతిఁపట్ల కియెత్తఁగఁ గూరుచున్న యా
పెద్దన, రామభూషణకవిక్రియ క్లేషమొనర్పకుండ బల్
విదైకుఁ దకుఁవయ్యెను గళివత్వ పితామహుఁడన్న గొప్పయుం
బద్దనవచ్చునే యొకటఁజ్రాఢివహింతురు కొందఁజొందఁగన్ 46

నీ. కొప్పవరపువారుఁగూర్తురు గంటలో
ముద్దుగా నేనూరుఁపద్మములను

తిరుపతివేంకటేశ్వరులతో నిరుబాస
సాహిత్యమునఁమాగఁజాలకుండు
సరివివేకానందఁసన్నాహివలెవీరు
నూతనభావ్యముఁజెప్పఁజొరకయుండు
రైలువేగమున నార్థసుపల్కఁదగియు వే
తొకరితోఁ గవితయలఁచునైగాఁడు

ఆ. వీరికున్న విద్యఁవారికిలేకుని-
హెచ్చుతగ్గులెన్నఁ నెవరివశము
గానవీరివాదఁకలననిర్గమ
హాసభాజనంబునగుచుండు

47

చ. పరపరవస్తురంగకృతీవర్యుఁడు పండితవేంకటాచ్యుఁడు
దిరుపతివేంకటేశులనుఁధీరతఁబూనితావధానముల్
జరిపెనునాఁడు డీకొనఁదలంపరు వారలపైకి శిష్యుఁ
బురికొలుపందలంపరిటుఁబుద్ధులులేవొకొ వైష్ణవాళికిఁ

48

ఆ. కొప్పవరపువారిగుఁటూరువారలు .
బిరుదులిచ్చిచాలఁ బెద్దజేసి
రప్పడెల్ల నీశతావధానులుగల
రంచువారుమదులఁనెంచలేదొ

49

మీ. అష్టావధానంబునాచరించితి నేను
సంస్కృతంబునుగొంతఁజదివియుంటి
నాటకంబులు, వచనములు, ప్రబంధముల్,
నవలలుమున్నుగాఁబివిధకావ్య
విరచనఁజేసితినిరుపమానంబగు
కవితారసాస్వాదకలనఁగంటి

వికాస సుహృత్ వాక్యచన పద్యరత్నావళి. 18

గ్రంథంబులును పెక్కు-గాంచితిఁబండిత
కవులతోఁబలుమరుఁగలియుచుంటిఁ

గీ. గానియాగతివాదముల్-గాననైతి
విబుధపరులార నాదొక్క-విన్నపంబు
ఇచ్చినీరంగఁబోరుల-గ్రచ్చకొనుఁడు
దానిఫలమెద్దియోదయఁబూనిచె పుడు

50

గీ. వైదికయోగి భేదముల్బాదుకొలిపి
వాడునేయుదుగది పిచ్చివాడుగాదె
యదిమదినినిల్పి గుఱుటారుఁనందువార
లిట్టివాదములకుగడఁగట్టికొనిరి

51

గీ. ఒక్కకాలంబునందు సహోబలుండు
వైదికుండన్ని బ్రమసి సంపన్నుఁడొకఁడు
పొగడెనంశేనియోగిగాఁనెగడెనంచు
నొక్కఁడినిదర్శనముజూపె శిజక్కగాను

52

ఆ. తలపనీ శతావధానులకీభేద
మించుకై నరేదుక్యతులువార
లాసఁగిఁదెన్నియోనియోగులకటుగాన
భేదమనుచు నిపుఁకపెట్టనేల

53

ఉ. వైదికులున్నియోగులునుపేరలవారలలోన నాడికా
పాదితభిన్నతందగిలితాంధ్రవమందును వారువీరల
భేదముగల్గి భోజనవిభేదములేకచరించిరిప్పడీ
వాదములేలవారలకువారునువీరికి వీరుసాటియా

54

ఉ. జాతినెబట్టి సత్ర-వితతిచాతురిపొచ్చును దగ్గుఁ జెయవే
భ్యాతుఁడు చేమకూరకవికల్లఁడెవేశ్యకు నిట్టులుండఁగా

నేతరినో విభేదమునుఁనించుక జెందిన యట్టివైదిక
వ్రాతమునున్నియోగి జనశివర్గము సాహితీ వేఱుజెందునే 55.

ఆ. వేదవిహితకార్యశుభ్రులనుండుట
వైదికులును లోకశివర్తనముల
నియతులై నియోగులయిగాకొకజాతి
భేదమెట్టిశాస్త్రులవేత్తబలుకు 56.

ఉ. వైదికులందులొకితులుఁపండితులుం గవులుండడు వేద వి
ద్యాదరముం గవిత్వమునుఁనచ్చపుబాండితి యున్నియోగులం
బాదుకొనుందలంపఁగఁవివాదపడందగు హేతువింతయుఁ
లేదుగదావివాద కథఁలీనముజేసి సుఖంపుఁడేకమై 57

ఆ. ఎల్లబ్రాహ్మణులునుఁ నేకమైయుండంగ
యత్నమాచరించుటర్హమగును
వేరువేరుశాఖలరేయెక్కువసేయఁ
బాడిగాచుసాఖ్యపదముగాదు 58

ఉ. వావిరిసత్క-వీర్లద్రులనశివద్యగతికారచియించినట్టియా
దీవన పద్దెముల్ వరుసఁదీరిచినే ప్రచీరించుచుంటిస
ద్యావుకముల్ వసూవరులఁపారములగొన దీవనిచ్చుచుఁ
బెవము సంఘించుచునుఁదద్గయు నేవిరమింతునింతటన్ 59

ఉ. ఓకవులార పద్యములఁనొప్పుగ వ్రాసెడు నట్టిరితిలఁ
గైకొనఁజూడుముదు వెనుకల్, మునుమున్నుగ నెల్లపద్యముల్
మేకొనివిస్మయింపఁదరఁమేయటుగావునఁ గోపమానఁగాఁ
బోకుడు తుల్యభావమునుఁబొందుటకుందగమిచ్చువేదెదల్. 60

ఇట్లు సజ్జనవిధేయుఁడు,
రాజా భుజంగరావు.

శ్రీ

మార్కండేయ స్వామినేనమః.

శ్రీ వ్రాడేవు విశ్వసుందరరావు బహద్దరు జమిందారుని
వివాహ మహోత్సవాశీర్వాచన చద్యరత్నావళి.

మః వ్రాడాది సుబ్బరాయుడుగారు.

సీ. శ్రీ మందరాద్రి మంధామధ్య మానాభి
రవళి మంగళతూర్య రవము గాఁగ
సద్యస్సముత్పన్న సకల కలాస్పదా
ప్సరసలు నాగవాసములు గాఁగ
నజరామత్యభేషజ సుధాదరబుధా
వళి సభాసద విప్ర కులముగాఁగ
బాలభానుప్రభా భవ్య కాస్తుభమణి
దానసాధుజ్ఞార్థ దక్షిణయుఁగ

గీ. శీర్ష సంకీర్ణ విగళిత క్షీరచిందు
పటలి తెలి ముత్యముల తలంబాలుగాఁగ
వెలయు నాచిలక్ష్మీ మహా విష్ణుదివ్య
పరిణయము పోగిడు నీ వధూ వరుల సిరుల.

ఆ. విశ్వసుందరునకు వెలదిగావించి యీ
త్రిపురసుందరిని విరించుమండు
వాడరేవునకును వడ్లమన్నాటికి
శాంధవంబునహజ భంగిఁగూర్చె.

16 వివాహ మహోత్స హాళీర్వచన పద్యరత్నావళి.

సీ. ప్రభవించె బహు తులాభారముల్ దూఁగిన

కొచ్చెల్ల కోట సత్కులమునందు

లక్ష్మీసరస్వతీ లాస్యరంగంబగు

వాడరేవు మహాన్వ వాయుమనకు

రత్నదీపము సుందరప్రభు వరియించె

గనె మంజుమణి పుత్రికాత్రయంబు

తత్తదపత్య తత్సంతాన మూలంబు

సననేక దేశ బాంధవము గాంచె

గీ. నాత్త దత్తపుత్రుడైన దాహితుని

పరిణయంబుజరుప బండ్లరునకు

గజభటాశ్వ బంధుకలితయై వచ్చిన

ప్రధితగుణకదంబ రంగమాంబ.

3

పాటక చేరీల పద్యములు.

అ. వెదురుఁగోవిలేదె! మృదులాంగులులేదె?

మాకులేదెదన మారుతంబు?

జనులకర్ణములను సంజీవరాయని

యట్టులిడవు గాక యమృతరసము.

1

ఆ. మూర్ఖపుచ్చు బ్రాణములఁదేర్చు నహహ యీ

నాగరత్నమితి నామమునకు

నూలిజనులు విశ్వసుందర పరిణయ.

హూతులరసి యర్థ యుగము చెపుడ.

2

క. మూయించును గనురెప్పల

హాయియనం జేయునోళ్ళ నట్టిటులూచున్

మా యాదలలను మేనుల

గాయక కోటయపిడేలు కాళలిదహవా.

3

వివాహ మహోత్సవాశీర్వాచన పద్యరత్నావళి. 17

క. పదభూషణ సహితము కా

రద సేనభ విశ్వసుందరా ! నటియించెన్

గదరాసంగన తుంబురు

మృదువీణాకలనినాచ మిషమునసాగియన్.

4

ఊలేసింపు పద్యము.

చ. అసదులలాతి వెల్లులని యాగ్రహతారలఁ వెచ్చిక్రిందికా

కసమున వానికిన్ బదులుగాఁ బెజ్జిజోతులఁబంపినట్లుగా

నసదృశ శుభ్రీదీప్తిగల యావిరిదివ్వెలు గాలిలోన న

దైసఁజను దివ్వెబుట్టలు వెలిఁగెడు సుందరు నేగు పెండిలిన్.

మ! పోతుకూచి చంద్రయ్యకాశ్రమి గారు

శ్లో. శ్రీవై వాహికవేదికోపరి సువర్ణాక్షిర్గీతస్థితా

గారీదక్షిణద్వజ్నిరీక్షితశివా మందస్థితాలోచయ

తేనాయంఘటికారమిందు సదృశం వోధుందృఢంమస్తకే

నిర్మితఃకిమిరీతి యానగసుతా సావిశ్వకళ్యాణ దా.

1

శ్లో. రాజా బాహదరాదిశస్త్ర తిరుదం శ్రీరాజ రాజోత్తమం

వాడ్రేవాన్వయ వారిధీందు సదృశం కళ్యాణ కల్యాణకరం

బాలాశ్రైపురస్థందరీ యుతమిమం దీర్ఘాయుషం శ్రీజాషం

ధీనిధ్యుత్తమ విశ్వసుందరవిభుం పాయాత్సదాసర్వధా.

3

మ! శ్రీ తేకుమళ్ళ రాజగోపాలరావు పంతులుగారు.

శ్లో. విశ్వసుందరమూర్తి యీ పెండికొడుకు

శ్రీపురసుందరీదేవి యీచపలనయన

సుందరునినొంటె నిప్పుడి సుందరాలగి

ఆత్మ పరమాత్మతో నైక్యమందు నట్లు.

1

18 వివాహ శుభాశీర్వాదాని వర్ణన వర్ణన.

పీ. స్తవనీయ కుసుమపల్లవ జాలశుభ నికుం
జములెల్ల మణిలోరణములు గాఁగ
బహువర్ణ పుష్పకాద్వల మనోహరపత్తు-
లరారు రత్న కంబళులుగాఁగ
పరిపక్వ పనస జంబురసాల మధువూర్ణ
సత్ఫలంబులు సుభోజ్యములుగాఁగ

గీ. శుభ్ర నీలాభ్రముననొప్పు చుక్కలెల్ల
చాందినుల పారదపుబుడ్ల సమితిగాఁగ
మహితలంబను కల్యాణ మంటపమున
మానవాత్మవరించు బ్రహ్మాండభర్త
సకలసంపద లాసఁగునీ జంపతులకు.

2

ద. నరపతులెందరోకల నంతమహామహిమాభి రాములై
ధర గవినాథులుంగలరు దారయశోవిభవాభి రాములై
నరపతియై కవీంద్రుఁడయి నాడొకకృష్ణవిభుండె పోల్చెనా
సరణినినీవు నొప్పుదు భుజంగనృపాల కవీంద్రదండమా.

3

షడ్వక్రనీపతి, చింతామణికవి, నారాయణస్వామి గారు.

శ్లో. శ్రీయో ధూయో ధూయో
ధూయోధూయాచ్ఛరంగ నాయకమమణేః
తనయస్య విశ్వసుందర
రాజశ్రీ త్రిపురసుందరీ సహితస్య.
పీ. అరివర్గకీలకుండగుటను, ఫల్గుణ
విఖ్యాతిమైనిత్య విజయుండగుట
పరిశుద్ధచిత్తుండై పరగుట, ధార్మిక
పబ్బకాగ్రసరత్వ పదవిగనుట

వివాహ మహాత్మ్య వాళీర్వచన పద్యరత్నావళి. 19

బుధవర్గమునకెల్ల బోషకుండగుటను
దస్రసోపమాన సౌందర్యుడగుట
ధరమత్యుధ ర్త త ధనదుఁడీతఁడుగాన
మకరాకరవిశేష మహితుడగుట

గీ. రాజశుభవిశ్వసుందర రాయుఁగూర్చి
దెలుపుఁగీలక ఫాల్గున కలితశుద్ధ •
పండుమీసౌమ్యవాసర భవ్యదస్ర
ఋక్షమకరోదయమునన్దు నెసఁగు బెండ్లి .

1

సీ. స్నాతక వ్రతనిష్ఠ జరిగిన తరువాత
వారముఖ్యుల మేజువాణి పాట •
వైవాహిక మహాత్మ్యవంబైన యస్త్రీగా
నంబు సద్వేణుగా నంబుడంబు
తౌర్యత్రికపు వినోదము నాగరత్న స
మాసహితానూన గానమాన
మభ్యుదీయ ప్రదమైన సదస్యంబు
చ ర్తత స్త్రీయస్త్రీ సరసగాన

గీ. ముభయ కవివర పండిత సభయుమఱియు
సంగమేశ్వర వైణికో త్తుజ్జగాన
మిట్లు వాడ్రోవు రంగనాథేంద్ర తనయ
విశ్వసుందరరాయని పెండ్లియొప్పె.

2

ఉ. ఎందుఁగనుం గొనంగఁ గవి బృంద మమంద మరంద కందళ
త్రీందము ముందుగాఁ గయితఁ గల్పనఁ జేయఁగ వందులెందు మే
ల్పందమునొంది పాడఁగను సందడి డెందము నందుఁ బొందుచున్
సుందరు లందునందు సాగసుందనపుందమరీల నందగా
బందరు, విశ్వసుందరు వివాహమునంద గె నంద మొందుచున్.

3

20 వివాహ మహాత్మకాశీర్వచన పద్యరత్నావళి.

ఉ. కన్నియవన్నియన్, జనని గాఢధనంబును, దండ్రుడి విశ్రుతా
త్యున్నతవిద్య, బంధుజన ముజ్జ్వలవంశముఁ, దక్కు-వారు బ
క్వాన్నముఁ గోరుచుందురివి యన్నియుఁగల్గిన విశ్వసుందరుం
జొన్న పుత్రీనిగాఁగ్రదిపుర సుందరిపొందిన చందమందమా. 4

క. వాడేపు రంగనాయిక
రాడ్రన్నకరమునైక రాకారాజ
న్నిద్రాజ విశ్వసుందర
రాడ్రమ్య వివాహమహము రాజిల్లుమహిన్. 5

శ్లో. విశ్వసుందర సమాహ్వ యతోఽయం
విశ్వసుందర వివాహ విశోదః
విశ్వసుందర మహా మహాభా
విశ్వసుందర తయాద్య విరేక్షే.

మ॥ దామరాజ శోభనాచలముగారు.

మ. సతతైశ్వర్య సుఖాయురర్థ చయమల్ సంతోషియైయాయమా
పతినిచ్చల్ దయచేసి కీర్తి యిడి శుంభద్రాజ్య లక్ష్మీ సమ
న్వితులౌచు న్సతతంబు పాభవమునన్ వెల్లాండనీమాత్మ దం
పతులం జల్లని చూపులం గనుగొనున్ వాత్సల్యమేపారఁగన్. 7

గీ. కవులవాక్కులు మహి నమోఘంబులగుట
నజానకుపదేశకంబులై యమరుగాన
వారునిన్ను రసజ్ఞుగాఁ గోరుచుందు
రదియె భవదీయమైన భాగ్యంబుకలిమి. 8

వివాహ మహోత్సవాశీర్వచన వద్యరత్నావళి: 21

మ! కొండూరి తిరుమల భావనాచార్యులుగారు.

కా. శ్రీమద్దోష వధూకుచోపరిమిళ త్రిగంధపంక్తోల్ల స
భూభిమ శ్రీయుత కాస్తుభాద్యఖిల సద్భూషాంచితోరస్క-సు
క్యామాగాంబుద విద్యుదచ్ఛకనక స్ఫారాంకు కాజ్ఞారి మ
ద్వామాసవ్యకరాభిరామ హరి యీ ఘామన్ పతిన్ బోధిపుతన్.

మ! శొంతి భద్రాద్రిరామశాస్త్రిగారు.

శ్లో. శ్రీసతీ హృదయరంజనాదరః
కామితేష్టఫలవర్షకోహరిః
విశ్వసుందరసమాహ్వయంవరం
పాలయే త్రిపురసుందరీం వధూం.

1

ఉ. భాసురవాతరేవు కులపావన సద్గుణ రంగనాయికాం
భాసుత విశ్వసుందర సమాఖ్యవిభుం డెలనాగబంతిక్
నూనకమాసతిం ద్రిపురసుందరిఁగేల గ్రహించె భూసురా
కాసన మంగళంబులకు సత్కీముగా నిది మేరయాననన్.

2

క. పతి విశ్వసుందరుండఁట
సతియుఁ ద్రిశ్రీర సుందరియఁట సరి సుందరులన్
జలఁగూర్చిన చతురానను
చతురత మేలయ్యెస్పష్టి సంఘటనములన్.

3

ఉ. సుందరులన్న నామములె చొప్పడునంచును నేతిబీరకా
యం దలపోయఁగాదిట హిమాంకుఁడు మున్నగు వారిపోల్కి-గా
నందముఁ జేరులాక్క- సరియైనపడంతియుఁ బూరుతుండు నిం
పొందఁగజోడు గూడిరిటు లుండవలెన్ రుచిరాల్చియోగముల్.

4

22 వినాహ మహోత్స వాకీర్యదన వద్యరత్నావళి.

చ. ఇతరుల వేరువేరుగతి గెన్నగఁ నేటికి సర్వదేవతా
త్తతఁదనరారుచుండెడి యుదారమతుల్ కవివర్యులార! పం
డితవరులార! నామనవి నిశ్చలచిత్తతఁ జిత్తగించి దం
పతులకనూనరాగమును భాగ్యమునాయు వనుగ్రహింపుడి. 5

శ్లో. స్వచ్ఛస్వాంజలి సంపుటోద్భృత లసన్తక్తామణీసంసర
జ్ఞోతాన్నిభాసుర మందహాసరుచిర స్తేరాన నాంభోరుహా
సీతారాఘవ వంశమాక్తికమణి పాణిగ్రహారూత్సవే
తచ్ఛాభాంచిత విశ్వసుందరవిభుం పాతాం వధూసంయుతం. 6

మ. వరకీర్తి ప్రధితప్రభావ విలస ద్వాడోపు సద్వంశ భా
సురయ్యెప్పుడు రంగనాయకమకున్ నూనుండుకీవిశ్వసుం
దరరాయ ప్రభుపాణి సంగ్రహ మహోదాహోత్సవంబెచ్చి బం
దరు సత్పట్టణ మానవావళికి నానందప్రదం బైతగెన్. 7

మ॥ తిరువతి వేంకటేశ్వరులకీమ్యులు.

శ్లో. కీమన్నీలగళోవిరూపవదన ప్రకాంత నాగాజిన
స్త్యంగత్తుంగవియన్నదీప్రపలిత కీవామదేవాభిదం
సాక్షాత్సార్థయితుంమహీతల ఇవ కీవిశ్వలావణ్యకః
బాలాత్తైపురసుందరీ సహభర స్సంజాత ఇత్యర్థయే. 1

శ్లో. కీబాలికా త్రిపురయా సహసక్తచిత్తః
కీవిశ్వసుందరవిభుః పరిపాతునిత్యమ్
కీబాలికా త్రిపురయా సహసక్తచిత్తం
కీవిశ్వసుందరవిభుః ప్రవరం సమాదం. 2

కొత్తపల్లి సూర్యరావుగారు.

మ. రతిరాజ ప్రతిమానలేజాలు శచీంద్రప్రజ్ఞల పాభవు
ల్విత శైశ్వర్యయశోవిలాసులు లనల్పేమాధ్యలీనాత్మ దం
పతులాయాదిమదంపతు ల్బలైగడు న్నాశిల్ల నెల్లప్పుడు
స్వతమానం భవతీతి వాగ్గతినద స్వశేషిదీవింతులన్. 1

మ. త్రిజగత్తాన్య కవీంద్ర పండితవరా ధిష్ఠానమచ్చాప్త బం
ధుజనాపూర్ణము భారతీవిలస నోద్యోగంబునై మించు నీ
భుజగాధీశ్వర కల్పితార్య సభ సంపూర్ణాయురారోగ్యముల్
విజయించిచ్చుత విశ్వసుందర లసద్విఖ్యాతభూనేతకున్. 2

గీ. చాతతోగీర్తి యట్లు చంద్రమనితోడ
వెన్నెలయుఁ బూవుతోడఁ దావియునుమాడి-
వెలయుతఁ ద్రిపురసుందరి విశ్వసుంద
రప్రభుని కేలువట్టి నింతరంబు. 3

మ. కొత్తపల్లి సుందర రామయ్యగారు.

మ. కవిసంఘంబున కేగు వెండనుచు లేఖంబంప నాడే మహా
కవి రత్నంబులు నూత్నదంపతులు దీర్ఘపాభవోపేతులై
తవరాజిల్లు తమంచు దీవనలు మోదస్వాంతులై సేవితా
రవివాహోత్సవవేళ సేయుటది యబ్రంబేకవీంద్రాభిశేఖన్. 1

శా. గౌరీనాథుడు నిందిరా రమణుడున్ శ్వాపుత్తికానేతభా
షారామావరుడు న్వహువరుల కైశ్వర్యంబుల న్నాగ్యభో
గ్యారోగ్యాయువుల న్నమత్వమున బూర్ణానందులై యిచ్చి వి
స్తారఖ్యాతి నొసంగి పోచెదరుగాతన్ దంపతీయుక్తులై. 2

24 వివాహ మహాత్మ్య కాశీర్వచన వద్యరత్నావళి.

సీ. నీదానమహిమంబు నెగడిసున్న ములాని
కెముక లేకుండ దంచె మహినొకని
నీవాగ్నిశేషంబు నెగడియొక్కనిఁ దోఁక
మడతవేయించినే మడియగొట్టె
నీ సత్యసంధత నెగడి నానా మాల
కూళ్ళు దిన్పించె నెక్కువుగ నొకని
నీపాలనోన్నతి నెగడితా ముప్పతి
ప్పలఁబెట్టి మూఁడు చెర్వులజలంబు

గీ. తాగఁగాఁజేసె మేల్పల్లీ! చాగురే! వ
హవ్యయని కవిజనంబు లహర్నిశములు
దనరసుతివేయ విశ్వసుదర విభుండు
త్రిపురసుందరిఁ జేపట్టి తేజరిల్లు.

పీ. బిచ్చగాడనక నన్నిచ్చె శంకరునకు
మాతల్లి యతనిది రాతిగుండె
నీలాంగుడనక నెన్నిక నన్నొసంగెఁ జక్ర
పాణికి మాతల్లి భంగకాడు
కాననవర్తి నాకయుసంగె నన్ను రా
మునకు నాద్యతిమునిముచ్చతల్లి
చోరుడు నాకయుత్సుకత నన్నిచ్చె గృ
ష్ణునకు మాజనకుండు వనదరుండు

గీ. త్రిపురసుందరి పుణ్యంబుఁ వెల్పనశమె
యలకుగొరియు, లక్ష్మీయు, నవనిసుతయు
జాంబవతియును మెచ్చంగ సకలభాగ్య
రూపవర్తన సుదరితు భూపుఁజెంపె.

పీ. సుందరేశవిభుని శుభదరిత్రము ధాత్రి
నాదల్దతారకం బగుట కొఱకు

3

4

వివాహ విహితస్సవాశీర్వచన పద్యరత్నావళి. 25

నిత రంగనాయకాంబిక ప్రజావాత్సల్య
మంతయును విదిత మగుటకొఱకు
మఱి నారసింహు సమ్మానంబు బంధువ
ర్గమునకుఁ దేటతెల్ల మగు కొఱకు
భళి ! రామరాయని బహుజన మిత్రత
యవనివిశ్రుతమయి యలరుకొఱకు

గీ. కవులు హితులును బంధువర్గంబు భటులు
వేడుకపడంగ నెంతయు విభవమునను
విశ్వసుందర బహదూరు వెలయఁ ద్రిపుర
సుందరిం పెండ్లియొక్కే రి నందెమిగుల.

5.

గీ. పలుకుకొప్పు మగండును బలుకుకొప్పు
పసిడికొప్పు మగండును బసిడికొప్పు
గట్టుపట్టి మగండును గట్టుపట్టి
యరసిపోతురు గాకయీ యాలుమగల.

6

గీ. అన్నయున్నదల్లి లేరను నట్టిలోటు
పెండ్లికొమరునకును మఱి పెండ్లికొడుకు
తల్లిడికిని లేక యుండఁగ, దగజరిపిరి
నరపతిభుజంగకవి రంగ నాయకమ్మ.

7

మ॥ సత్యచూలు సోమసుందరకవిగారు.

పీ. ఏదంపతులు సదా మోదంబు గైకొని
జంటకాయక వేమి నంటియుండ్రు
ఏదంపతులు చామె యెల్ల లోకములకు
తల్లియుఁ దల్లియై తనరుచుండ్రు
ఏదంపతులు కీర్తుఁ డెలమిని చెలిగాఁగ

26 వివాహ మహోత్స వాశీర్వాచన వద్యరత్నావళి.

నైశ్వర్య యుక్తులై యలరుచుదు
ఏదంపతులు శక్తి నెనయుకుమారుని
కొమరునిగాఁగని కులుక-చురుదు

గీ. రహి సదాశివులట్టి పురాణ దంప
తులు నిరంతర మీదంపతులకు సిరులు
వెలయఁగా నాయురారోగ్య విభవములుస
మున్నతులొసంగి కృపఁబోచు చురుదుగాత.

1

నీ. పట్టాభిషిక్తులై ప్రాభవమొందునీ
తారామచరుదు లుదారతయును
రజిత్రాద్రివాసులై రంజిల్లుపార్వతీ
పరమేశ్వరులు సదైశ్వర్యములును
సర్వవిద్యాజాల సహితులౌభారతీ
చతురాననులు వాక్య చతురతయును
నమరావతీపురి నమరనేలెడు శచీ
వాసపుల్ బహు భోగ భాగ్యములును

గీ. చాలనిడుచు నివోధిక శీరిలెసంగ
సతతమనురాగ సహిత సంగతులువెలయ
పావనాత్మకు లౌనీ వధూవరులను
బోధిచుచుందురు గావుత బూర్ణకృపను.

2

శా. జ్ఞానానందరసానుభావులయి సుజ్ఞానాంతరంగోల్ల స
న్ద్రానిస్వచ్ఛమనోబ్జకర్ణికను సామ్రాజ్యంబు దామొందియున్
నానాలోకము లేలుచున్ సతత మానందంబు గావించు ల
క్షీ నారాయణులీ వధూవరులకున్ శీరిలిచ్చి రక్షించుతన్.

3

మ! పోలిరెడ్డిపల్లె పురుషోత్తమకాస్త్రీగారు.

శ్లో. దద్యాద్వాంపరమానందః
విశ్వసుందరయోస్సదా
ఆయుర్విత్తంచక్రీంద
శీలంచాపిచిదాత్మకః.

I

మ! కోకా శ్రీ రామారావుగారు.

చ. అగమ గృహంబుగా నహికులాభిపుంశున్నగగా విసంబుమేఁ
తగనిగమాలి వది సముదాయముగా జలరాసితూటిగా
ఖగ గమనుండు చండ విశిఖంబుగ కైలతనూజ జాయగా
నెగడుమృదుండు దంపతుల నెమ్మినజస్రము నేలుఁగావుతన

1

శ్రీ. శ్రీరమ్యమైసుధీ వారసం సేవ్యమై
వఱుకులక నామ వత్సరమున
భాసిల్లుఫాల్గున మాసవళిత్తు ప
తుచతుర్థి సౌమ్యవా సరమునందు
వాడేపు వర్తకార్థ వమృగాంకుడగు విశ్వ
సుందరరాయ వసుంధరేశుఁ
డల వడ్లమన్నాటి కులవాణ్ణి శుభాంశుఁ
డగు కుకాలామయాహ్వయుని గూఁతుఁ

గీ. బరిణయంబయ్యెఁ ద్రిపురసుందరమ యనెడి
బాలికామణి, సతము దంపతులకతుల
ధనకనక వస్తువాహన తతులనొసఁగి
వనధిజామాల కరుణఁ గాపాడుఁగార.

2

28 విజాహ మహాత్మనాశీర్వచన పద్యరత్నావళి.

సీ. ఒకవంకబాడబ నికురుంబముల మంత్ర
ములు నిర్భరంబుగఁ జెలఁగుచుండ
నొకకొని నర్తకి నికరంబులనువొంద
సరవిలాస్యంబులు సలుపుచుండ
నొకచాయగాయకు లొరిమిక గుమిగూడి
ప్రతినాదములెసంగఁ బాడుచుండ
నొకచక్క- బంధు మిత్రోత్కరంబులు కట్ను
ములనిచ్చి దీవించి మెలఁగుచుండ

గీ. విశ్వసుందరరాయ పృథ్వీ విభుండు
శుభగుణ కదంబకఁ దీర్పురసుందరాంబ
సొంపుమీర వరించె నీ దంపతులను
వనధిజామాతకరుణఁ గాపాడుఁగాత.

3

సీ. అల త్రిశంకుతనూజుడైన హరిశ్చంద్రుఁ
డా చంద్రమతిఁ బెండ్లి యాడినట్లు
వీరనేన సుతుండు వీరుండు నలుఁడు భీ
మా త్తజమును పెండ్లి యాడినట్లు
దశరథ రాజనందనుడగు రఘురాముఁ
డవనీ తనయఁ పెండ్లి యాడినట్లు
పాండుభూపతి కుమారుండర్జునుఁడు శుభ
ద్రాంగనామణిఁ పెండ్లి యాడినట్లు

గీ. విశ్వసుందరరాయ పృథ్వీతలేశ్వ
రుండు త్రిపురసుందరాంబ యనెడి నెలఁతుక
సొంపుమీర వరించె నీ దంపతులను
వనధిజామాత కరుణఁ గాపాడుఁగాత.

4

వివాహ మహోత్సవాశీర్వాచన పద్యరత్నావళి. 29

సీ. ననబోణి వనరుహాసను రాణియగు వాణి

మెచ్చి మృదూత్తుల నిచ్చుగాత
మేల్గానంబులవెల్లి మినకేతునితల్లి
కృచ్చుఁగల్గి నందిచ్చుగాత
మిహిరసదృశతేజ తుహినశైలతనూజ
చెచ్చెర దీర్ఘయు విచ్చుగాత
వందితామరకోటి వరవాసపునిజోటి
హెచ్చగు వైభవం బిచ్చుగాత

గీ. హవ్యవాహన పవమాన యాతుధాన

వారినిధిరాజ పితృరాజ వర ధనదుల
దార లనవరతంబు నీ దంపతులకు
ముదముదకు కొత్త భవుక మిడెదరుగాత.

5

చ. తినరగఁ గృష్ణారాయ వసుధాపతిసన్నిధి నల్ల సాని పె
ద్దనముఖ సత్కీర్తిద సముదాయముపోలిక రాజరాజ భూ
పునిసభనన్న యాది కవిపుంగవులిట్టుల నేడు విశ్వసుం
ద్రనృపతి సమృథానఁ గవిరాజులు మన్ననలందిరియ్యెడన్.

1

మ॥ కూచి శత్రునారాయణమూర్తిగారు.

ఉ. క్రీసతి రాజ్యలక్ష్మి సరసీరుహనాభుఁడు పుణ్యకీర్తి ప
ద్మాసనురాణివిద్య కమలాసనుడాయువు బారిష్ఠీశ్వరుల్
మైసగమైనదాంపతిక మైత్రియునిచ్చుచు రంగనాయికాం
బాసుతు విశ్వసుందరు నపారకృపారస దృష్టిజూచుతన్.

1

30 వికాహ మహాత్మనాశీర్వచన పద్యరత్నావళి.

సీ. ఒకవంక నిగమంబు లుచ్చరించుచు నవ

బ్రహ్మలోయననొప్పు నై దికులును

ఒకవంకరసకల్ప నోత్పన్నకీర్తులై

సఫలభాషణులైన సతగ్రువులును

ఒకవంకవస్తు వాదకలా రహస్యముల్

తరిగించు మహనీయో తారిగతులును

ఒకవంక బ్రత్యయ ప్రకృతిరూపకశబ్ద

శాస్త్రసంవాదులౌ శాబ్దికులును

గీ. మొదటఁగల్గిన బుధ సత్తములు వచించు

స్వస్తి మంత్రార్థములు సత్య సరణివెలసి

త్రిపురసుందరి ధర్మ పత్నిగనెసంగు

విశ్వసుందరు వృద్ధి గావించుగాక.

2

చ. కరమగురూప సంపదను గాకయెఱేదన గూడ విశ్వసుం

దరుఁడయి రంగనాయిక యనందగులక్ష్మీకిబుత్తుఁడౌటచే

సరసిజనూతిపీని ననుజన్మనికన్నను బేమఁజూచి వి

స్ఫురితకలాధ్య నీ త్రిపురసుందరిగూర్చి కృతార్థుఁ డయ్యెడిన్.

3

మ॥ వెంపటి వెంకటేశాస్త్రిగారు.

శ్లో. శీగ్రంగనాయికాంబా స్వీకృతసత్పుత్ర విశ్వసుందర శ్రీమాన్

జీయా త్సహస్రశరద త్సానందత్రిపురసుందరీ సహితః,

1

క. శీగ్రంగనాయికాంబా

కరస్వీకృతపుత్రునిన్ను కవిబుధసుహృదు

ల్లరిమరి దీవన లిత్తురు

గురుచిన్వరియించు త్రిపురసుందరి బాలన్.

2

వివాహ మహోత్సవాశీర్వచన వద్యరత్నావళి. ౧౧

మ॥ సంబూరు తిరునారాయణస్వామిగారు బి.వ.

కా. శ్రీకాంతామణి కూర్చి పేర్చి వరియించెం గావె మున్నెన్నె ను
శ్లోకంబైన భవతులమ్మును సుధీ లోకంబుమన్నించి త
త్సాకల్యాదృతి భారతీ సతి కటాక్షంబందితీ విప్రు మీ
కాక శ్యామల సత్కృపంగలుగుగా కైశ్వర్య విజ్ఞానమల్. 1

గీ. పుట్టినప్పుడె మీరూపు పాలుపుగాంచి
విశ్వసుందరుడను పేరు వెట్టిరార్య
లమల సద్గుణ వై భవం బడరఁ జూపి
విశ్వసుందరవిఖ్యాతి వెలయ వయ్య. 2

మ॥ ఆదిభొట్ల నారాయణదాసుగారు.

నీ. పెండ్లిపీటకొద్దొల్ల వేడుకనొందొరుం
జూచియు జూడని సోయగంబు
మొలకనవ్వులనాణె ముత్తెములొలగ బూ
జపుబంతిసాగించు జాణికము
బిందెనీటంగడు సందడితోడనుం
గ్రములు తడవితీయు గడుసుతనము
పంతమ్మరెట్టిరెప బలువన్నియలమేను
లలరుచుండగను దండాడు నేర్పు

గీ. చుట్టములకెల్ల ముచ్చట జూరేపేయ
కొత్త నేస్తమ్మవిడెము మార్పులనుగట్టి
కొన్న పిన్నయాలి మగళ్ళ గోరెలచ్చి
వేలుపుల మిన్న నూరేండ్లు పెంచుగాత. 1

ఆ. కులము రూపు వయసు గుణము పేరొకటిగ
గలుగు నీవధూవరులు చిరాయు

32 వివాహ మహోత్సవాశీర్వాచన పద్యరత్నావళి.

పులుగ నుడుగుగాత భూసురాశీర్వాద

మహిమచేత లోక మాన్యులగుచు.

2

శ్లో. సుందరోజీవతు చిరమ్ బాలాత్రిపురసుందరీ

వరో వధూర్జగన్నాథ కృపయా సర్వధామదా.

3

మ॥ కే. వి. శేషాచార్యులుగారు.

క. కీర్తిస్తుజయోస్తులస

ద్వీరస్త్రావరోగ్యమస్తు దీర్ఘాయుర్భా

భారోస్తుసంతతేర్వి

స్త్రావోస్త్యేత వ్రహ్మేశ దంపతులకిలన్.

1

సీ. జాబాలిగాతమ జమదగ్నికాశిక

కణ్వకాశ్యపకుత్స గార్గ్యపాండ్ర

రోమశగాలవలోధృకవరతంతు

వత్సమంకణ భరద్వాజ కపిల

యాతేయ త్రసదస్య యర్చనాససపాండ్ర

స్యావాస్య పురుకుత్స జామదగ్న్య

మొదలగు ఋషిగోత్రముల నుద్భవించిన

యీసభ్యులగువిప్రు లిపుడిడియెడి

గీ. దీవెనల విశ్వసుందర త్రిపురసుంద

రులకు దీర్ఘాయురైశ్వర్యములును పుత్ర

పాత్రసామ్రాజ్య విభవముల్ భవ్యకీర్తి

గలిగి సంతోషమున మన గలరు భువిని.

2

సీ. హరిపాత్తు నిరసించి సిరియిట కరుచెంచె

గాకయీ చెలువెట్లు గలుగగల్గె

వివాహ మహాత్మవాశీర్వచన పద్యరత్నావళి. 88

హరుమేనినటయని గిరిజాత యరుదేర
 కీ సర్వ మాంగళ్య మెటులభించె
 సరసిజోద్భవునోట నొరపక భారతి
 యరుదేర కీ కళ లబ్ధినెట్లు
 త్రిపురసుందరులొక్క రీతిగ నిటురాక
 తా బాల త్రిపురసుందరియెటాయె

గీ. అలత్రిమూర్తులు నాండ్రకై యొక్కమొంది
 విశ్వసుందరరాయడై వెలసెనిట్లు
 గాన లక్ష్మీవిభూతి దీర్ఘాయురధిక
 సంపదలనీను మరుట నిస్సంశయ్యులు.

3

ఉ. బాలునిఫాలమున్ జవతిపండువుచందురుఁ డంచు నెంచికా
 బోలు ముఖంబువంచె చెలిపొల్పుగఁజూచిన ని వెయంచతం
 దాలనానతాననమె యాను ద్వితీయ శకాంకుడంచిడెన్
 నూలనితోచు నూత్రమొక నూలు మహాబ్రహ్మ లామెకుండులెన్.

4

కా. కీర్తివాడేవు కుటాబ్ధి శీతకరుండొ కీర్తివిశ్వసౌందర్య భూ
 దేవోత్తరం శిఖామణిన్ గుణనిధిన్ ధీరాగ్రణిన్ తత్సతిన్
 సావిత్రి ప్రతిమాన మానఘని సత్సైభాగ్య భాగ్యోత్తమన్
 కీర్తివాణీ గిరిజ ల్నిజేనులతుల జ్ఞమంబులన్ బోచెదర్.

5

చ. స్థిరముగ చంద్రతారలును తీరుగభూమియు జీవరాసులున్
 భరమగు పర్యతాలియును భానుఁడుసింధువు గంధ వాహుడున్
 పరగఁగ కాలమానములు పాటిమి నంతటి కాలమీ వధూ
 వరులకుఁగల్గు సంతతులు వర్ధిలుతన్ భువిఁ జిత్త విత్తుగన్.

6

విద్యత్కవి సభంశూర్చన

శ్రీరాజా భుజంగరావుగారి విషయము.

కా. కీర్తిమత్రిపెగడాబ్ధిసోముడు కళా సీమంతినీ లోలుండై
 సామాద్యుత్తమ గానకామ్రు విదుండై సర్వజ్ఞ సత్సత్పుండై

84 వివాహ మహాత్మ్య వాశీర్యచన వద్యరత్నావళి.

భూమిన్ మోవ భుజంగరాయ విభుఁడై భోవాభుఁడైసత్కివి
స్తోమంబిట్టిటగూర్చెలకఁగె-వర భూధుర్య క్రియా వార్యుఁడై. 7
(కళాసీమంతినీలాలత్య, గానలాలత్య, సర్వజ్ఞ సేవ్యత్య, భూవహ
త్వములు భుజంగరాయనామమునకు సార్థకత్వములని శ్లోమ.)

సీ. ఏకశానిధికామదీ కుశలతచేత

సకలకువలయ భాస్వరతగల్గె

నేలొక బాంధవు నాలొకనంబున

నాంధ్రభాషావని కబ్బెదీ ప్రి

యేచతురాస్య భాషాదణ గరిమచే

మంజువాణికిఁగల్గె మహిమభువిని

నేఘను సరసత యిటఁ గూర్చె నిష్పడు

కవిచాతకంబుల గమనియట్టి

గీ. సరసు శ్రీమృత్తిమెగడ భుజంగరాయు

సరసుఁడా గోపవనితా భుజంగరాయఁ

డెలమి బోఁచెడిగాత మాతీండ్లుమనగ

పుత్రపాత్రాయురారోగ్య భూతులొసఁగి. 8

(1 చంద్రుడు, విద్యావంతుడు, 2 వేన్నెల, ప్రకాశత, వ్యాకరణ
విశేషము, 3 కలవలు, విద్యాప్రపంచము, 4 బ్రహ్మ, చతురభాషి, 5 సర
స్వతి, సద్విద్య, ఆపేరి ముద్రాక్షరకాల.)

చ. కవికులరంజకుం డఖిలగాఢ తమః పటల్పహారియా

ర్యవినతుఁడర్థి సద్విబుధరంజక భూతి వసుప్రదాతయున్

కువలయపాలకుండు రసకోవిదుఁడౌ ద్విజరాజ టంకుశే

శవహరులాత్త మూర్ధధృత సత్కృతిగాత్రితు భుజంగరాయనిన్. 9

(చంద్ర భుజంగరాయల కళేదాధ్యపనాయము-హరి మనసుచే,
హరుఁడుకరసుచే, చంద్రుని వహించ హరికి షాన్సును, హరునికి భూమణ
మును, భుజంగరాయఁడయ్యెను, ధ్వని.)

వివాహ మహాత్మవాళీర్పచన పద్యరత్నావళి. 85

శ. శ్రీ మంత్రిపెగడ కులజ

త్వమండలనాథ సరస కవికుల కల్ప

క్షేమంబు మాకు, కృపదమ

క్షేమం బెఱిగింపగల్గుఁ జేసోముదమున్.

10

చ. కడుఁ గృపతోడఁదాము కవి గంధగజంబులఁ బెండ్లియందొకే

విడిదికిఁ జేర్పనెంచి బహు వేమకఁ గమ్మల నంపువేళలఁ

దడయకనాకుఁగూడ దయఁ దామిపుడంపిన లేఖఁజూడఁగా

వెడగు మదిన్ జనించెనెటు వెల్లఁగఁనొనట కంచు భీతిచేన్.

11

క. మేలొ కవి దంత్రిమటా

జాలంబున నన్ను గూర్చుఁ జాలుదునె, భయన్

అలా ననుఁజేర్పఁగఁ దమ

కేలా యాధోరణేచ్ఛ యిన సమతేజా.

12

గీ. వినఁ దామిటు గౌర వాహ్వనమెసఁగ

సుత్సవాలొక్కనేచ్ఛచే నుత్సుకతను

బొందియునొగొంత సంశయం బొందినాడ

దానివారింపఁ బ్రార్థింతు ధర్మశివాల.

13

నీ. కవివర్యులే తేరఁ గల్గుటకై తాము

నియమించు దినమెద్ది నిశ్చయముగ

తెల్పఁ గోరిదఁ దమ తెల్లనిపత్రిక

యందాదివారంబు పొందుపడియె

వివరణపత్రిక (programme) వేహాడ వేమొక్క

దినమనితో చెడి ఘన యశస్క-

చెలిగిపరాధీన జీవనులముగాన

రవివాసరమెచాల రమ్యతరము

గీ. అదియు? వేమొండొ? ప్రతిజ్ఞలు నంపఁదగును

శ్రమనొసంగితి నేరమ తమకు నిత్రును

36 వివాహ మహోత్సవాశీర్వాదన పద్యరత్నావళి.

పాతుండనుజుండి యాత్రేయ గోత్రజుండ
నవనివేంకట శేషాఖ్యుఁ డనెడివాండ.

14

మ॥ ఆయుగారి ఉత్తన్నశాస్త్రిగారు.

- శ్లో॥ రాజేతిబిరుదరాజిత వాడేప్రతులీన విశ్వసుందర శ్రీమహా
జీయాచ్చివప్రసాదా చ్చీ బాలా త్రిపురసుందరీనాథః. 1
- శ్లో॥ శైలజామాతరం తుప్త్యై శైలజాంమాతరం భజ
శైలజామాతరం విఘ్ననాయకం విశ్వసుందర. 2
- శ్లో॥ మోహ కోపముఖ శత్రునాశనే సాహసాసుర విఖండ నోద్యమే
దేహిపోషరత విశ్వసుందరం పాహిభోమహిషదైత్యమర్దని. 3
- గీ॥ విశ్వసుందరుండనునట్టి విధుసుతుండు
విరస విషమాంబకత్వంబు విడిచిరుచిర
దేహ సంపదచేత వర్జించెనేని
విశ్వసుందర తుల్యుడై వెలయుగలఁడు. 4
- శ్లో॥ జీయాత్సదాసుచరితం శ్రీరాజ్ఞే రం నాయకాంబాయాః
విద్యాధనాన్నదానై ర్నిర్మితసురధేః కల్పలలికాయాః. 5
- శ్లో॥ వాడేప్ర వంశపావనరాజ్ఞే శ్రీగంగనాయకాంబాయాః
గాతుంచరితానివిధిశ్చేషోవాశక్తు యాజ్ఞ నోనాన్యః. 6
- శ్లో॥ శ్రీగంగనాయకాంబా శాచించల్యుక్త పుణ్యజన్మవైభవం
చండిత్వం పరిహృత్యప్రాప్య ధైర్యంచఫాలనైశ్వర్యే. 7
- శ్లో॥ సురేశ్వరీవేణీ కలిత కుసుమాలంకృతపదా
పదాంభోజద్వంద్యప్రణిహితధియాం పోషణపరా
పరామాణీక్యాంబావతు సకలకళ్యాణజనశ్రీ
సదాశ్రీగంగాంబాం సకలనికుయంబావనపరాం. 8

వివాహ మహోత్సవాశీర్వాచన పద్యరత్నావళి. 87

శ్లో. శుద్ధస్ఫటికసంకాశం । కూలాద్యాయుధధారిణం
భీమేశంమానసేధ్యాయే । శీఘ్రంగాంబాశుభప్రదం.

9

శ్లో. దివ్యాయ్యగారి కులరాజదుమా మహేశ
ధీరేశసంస్తుతమిదం చరితంమనోజ్ఞం
వాడ్రీవువంశ పరిపాలక రంగమాంబా
తత్పుత్రయోర్విజయతాం భువిసర్వకాలిం.

10

మ! జలిశేషల్లి లక్ష్మీకాంతంగారు.

సీ. నవమల్లికా ప్రసూన మతల్లులనమించె
శీరాఘవుని శిరస్సీమనెవ్వి
తరళతారాగణ స్ఫురణఁ దాల్చెవినీల
ధారాధరాభ గాత్రమున నెవ్వి
అనురాజునిత ఘర్తాంబు బిందుచ్ఛటా
గమరేఖిదాల్చె నంగముననెవ్వి
సురసమూహవిశ్రిష్ట సుమివృష్టిదలపించె
నవివాహ సభాంగణమున నెవ్వి

గీ. స్వీయకళ్యాణవేళను దోయిలించి
పుడమి కానుపురాముపైఁ బోనెనెవ్వి
విమలమగునట్టిసేన ముత్యములుగములు
సిరులొసఁగుగాక నీవధూవరుల కెలమి.

11

పీ. అనుకూల దాంపత్యమున కుదాహరణమై
యలరు వారి పరస్పరానురాగ
మాత్తయొక్కఁటియొ భార్యాభర్తలకును బొం
దులు మాత్రమేనేఁక దోచుగాని

38 వివాహ మహాత్మ్య కాశీర్యచన పద్యరత్నావళి.

పతి శరీరంబులోపల సగంబిల్లాలి
దనుపల్కు- వా స్తవంబయ్యె మీరి
కరచిన్నమంటేని కొఱతయెందును లేదు
ధర పండువంటి కాపురముకొరి

గీ. రనుచుఁ బ్రజతమ్ముచేసోళ్ళ నాడుకొనఁగ
పార్వతీపరమేశుల భరిగిగాను
ధరణిఁ జరకాల మీవహూవరులు కీర్తి
బరగుదురుగాత సౌభాగ్య గరిమచేత.

పీ. జవదాటి యెఱుంగదీ యువతీలలోమంబు
పతిమాట యామెకుఁ బడిడిమాట
అత్తగారన్నచో నత్యంతమగుభక్తి
అడుబిడ్డలన దివ్యానురక్తి
తలలోనినాల్కి-గా మెలగుఁజాట్టాలలో
గలదాని ననిగర్వ కలనలేదు
చదువులలో సరస్వతియె పాత్రివ్రత్య
పుణ్యాంగవాకిరో భూషణంబు

గీ. అనుచులాకము తనుగొని యాడుకొనఁగ
నించుకేనియు వ్రేలువంపించుకొనక
ధాత్రినూలేదు రైదువతనము మోయు
శ్రీల ! బాలాత్రిపురసుందరీ లక్ష్మణంగి.

మ. కవివాక్యంబులు తప్పిపోవనెడు లోకభ్యాతికిన్ లోటుచే
కవివాసాగత సత్ర-వీర్షద నికరోక్త శ్రీకరాశీర్యచః
ప్రకరణోకము లర్థ గాములగుచున్ వ్యాసాదిమోసీర్షద వా
క్యవిధిన్ జెల్లునుగాక దంపతులకున్ గణ్యణశ్రార్థంబులై.

వివాహ మహాత్మ్య వాక్యీర్వచన వద్యరత్నావళి. ౩౭

మ॥ బయపునేటి వెంకటజోగయ్యగారు.

- ఉ. రాయ భుజంగరాయ మహారాజవిదౌజ కవీంద్రవందనమా
ధీయుతులై నమీరలు విధేయున కన్వినలేఖగాంధ నెం
తేయెదసంతసించె, జగతీధవ! యేనొక పండితుండనా
నాయెడమీకుగల్గు కరుణారస మట్లొనర్పించె వింతగాన్. 1
- క. సుడిగాలి జిక్కి వెల్వడి
కడుముదముననోడరేవు గాంచినభంగిన్
విడివడి నావలన్లెల్లరు
నడచిరి వాడేవులేరు న్యాయముగురిగాన్. 2
- క. వ్యవహార లంపటంబున
దవిలిపెండ్లిజూడరాక తడసినకతనన్
గవిన త్రమ! క్షమియింపుడి
యవరళమతితోడ జోగయాఖ్యుని నిపుడున్. 3
- క. పండితుల కట్టమెల్లను
పండితులకె విశదమగును పండితవర్యా
పండితుడగానుసుండి
మండితగుణ దోషములను మన్నింపదగున్. 4
- ఉ. శ్రీకరి వాడరేవు కులశేఖరి దొడ్డమపేట కెన్నర
త్నాకరివంచు నెతురుగదా ముదమందుచు బండితాళిల
క్షీకరి రంగనాయకమ కీర్తి వీరదవప్తప్రేమమీ
స్వీకరపుతుర పెండిలి యశస్సిదిగానొంగ గొమ్మనప్పతిన్. 5
- ఉ. విందుము విశ్వసుందరుడై పెండ్లి కుమారుడటంచు నెంతయున్
సుందరగాత్రియా త్రిపురసుందరె పెండ్లికొమార్తెయంచు నా
యందము చందముంగనో బుధాకులు సంతసమంది పొంగరే
ముం చెపుడిట్టి ముద్దుమొగముల్ గనియుంటిమెరంగమాంబరో. 6

40 వివాహ మహోత్స వాళిర్వచన పద్యరత్నావళి.

- గీ. రూప నామంబులొక్కటే రూఢిగాను
కూర్చి దాంపత్యమున కేమికొడువ యంచు
రంగనాయిక దేవి యీ రసమెరింగి
వియ్యమందిన నేర్పది వింతగాదె. 7
- క. చిత్రపటంబుల రూపులు
నేత్రోత్సవమొదవజేసి దెగడెనుసుండి
స్తోత్రంబు లేలమిక్కిలి
పాత్రులు దంపతులుమిగుల భాగ్యములందున్. 8
- సీ. మున్ను కాసల్యకు గన్నులపండువు
గావించె నేపెండ్లి గారవమున
అల సుభద్రకుచతు ర్నందమే పెండ్లి
యొనరించె నెంతయు నొప్పుమిగిలి
పద్మాలయకు నేత్ర పర్యం బొసంగెనే
పెండ్లిని సొంపెల్ల జేరమదీర
తొల్లి రుక్మిణిదేవి కుల్లాసమొదవించె
నేపెండ్లిచొప్పెల్ల నెలమిలోడ
- గీ. విశ్వసుందరు పెండ్లిప్పు వేడ్కొమ్మెర
రంగనాయికమణి యంతరంగమునకు
నట్టియానంద సందోహ మందఁజేయఁ
ద్రపురసుందరికోర్కెలు దీర్చుగాత
అనుచు వేంకటాచార్య యభినుతించు. 9

మ। తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులు.

- శ్లో. విశ్వరూపతంకుర్యాత్త్వం సతతయంగనాయికా
కుర్యాచ్చిరాయుషంధాతా విశ్వసుందరిభూవిభుః. 10

వివాహ మహాత్మవాశీర్వచన పద్యరత్నావళి. 41

శ్లో. దంపత్యోరసయోర్బుధృతా తు-మారశ్చతనూభవః
గౌరీశంకరయోర్ధత్త్వి పద్మలోదనయోరివ. 2

శ్లో. తల్పంమేకోఽధిశేతేతరుణి! బలశయేతల్ప ఏవాస్తదీయే
కస్త్యంభర్రాకపద్మీతవ మమతుపతిర్బుధృతి మాన్నోకపద్మీ
ముగ్ధేఽహం నీలకంఠోనహినభుజగభుజ్జే పతిర్నాగభూషో
గచ్ఛత్కురీద్విధృపుత్ర్యాపరిహాసితతమా తపతీపాతుశంభుః. 3

శ్లో. యంభోజంగం సమాసాద్యకవితా వారకామినీ
అత్యాక్షీదితరాంతోస్సయం జీయాల్లకవరాధిపః. 4
(అర్థము.)

1. రంగనాయిక=మహాలక్ష్మి. రంగనాయికప్రగారని వ్యంగ్యము.
2. తనూభవః కుమారః=కౌరసపుత్రుఁడు తనూభవః=మన్మథుఁడు, తు.
మారః=కుమారస్వామి.
3. తల్పం=శయ్య. (భార్యా) కపద్మీ=జటాజూటముగలవాడు. (గవ్య
గలవాడు) నీలకంఠః=గరళకంఠుఁడు. నెమలి. భుజంగభుక్=పాము
లనుతినునది.

5. భుజంగం=విటుని. భుజంగరావుని.

శ్లో. శ్రీయాదంబుజలోచనాకుశలా లంకాతకాంతోదితా
మాయాదాసమయాదృశానన మయాభర్రారమానందినీ
శ్రీయోదావిబుధా బలానత పదాసీతాభిధానాధరా
దాయాదాసదయోదయా ర్ద్ధిహృదయాపాయాదిమాజంపతీ. 5

నీ. జాబ్బిలితలమిది చక్క-ందనమీ సర్వ
మంగళాస్పదమైన మైషుందు
నొసలిపెభూతి మంతుండంచుఁ బెల్పు రే
ఖలుకల మువ్వొంక లాలయువాలు
భూతాధిపత్యంబు పోలుపుగిరిశ భా
వము చిరాయుష త్ విమలయశము

42 వివాహ మహాత్మవాక్యీర్వచన పద్యరత్నావళి.

త్వేసురభోగి లోక స్తవ్య మగువిభ

వమువాసినీధర త్వంబుగలిగి

గీ. త్రిపురసుందరియను పేరి దేవిగూడి

సాగియువిశ్వేశ్వరుడు విశ్వసుందరుడు

స్వాత్మసముజ్జేసి నిష్పాపు సాక్షుగాత

విశ్వసుందరరాయ పృథ్వీసహాయ.

6

మ. ఉరమెందుంచుట దేమిగొప్ప? మొగమందుంచుట నుంకించుట

బురమా? యంచు శరీరమున్ సగముదాఁ బూబోణికర్పించిత

త్పరుడైయుప్పెడి రాజశేఖరుడు తాత్పర్యముమై విశ్వసుం

దరరావున్ గృహిణీసమేతు స్వసమున్ గావించిరక్షించుతన్.

7

మ. అనుగుంబేయసి మున్నుగాలిత నానావిద్యవంబందఁదా

నునుదద్రూపము మీటురూపమును బూసుంబుద్ధిఁబాముల్ మొదల్,

దనసర్వంబు పరిత్యజించి సతిచిత్తంబెక్కు-కామేశ్వరుం

డనుదేవుండిడుఁగాక భద్రములు రమ్మంబైన యీజంటకున్.

8

సీ. ఎవ్వనితల్లితా నవ్వారి యాకలా

సారస్య మెఱిగిన ధీరవరుడు

ఎవ్వనితల్లిలో కైక ప్రసిద్ధంబు

లగు సద్గుణంబుల కాకరంబు

ఎవ్వని మాతా మహియగు పెంపుడుతల్లి

రంగాంబ త్రిభువనారాధ్యచరిత

ఎవనిభావుడు భూపవరుడయ్యును గవి

త్వముచెప్పి మెప్పించు ధన్యతముడు

గీ. ఎవని భార్యనియోగులం బెల్లఁబెద్ద

పేరుగల వడ్లమన్నాటివారి పడుచు

అతడు శ్రీవిశ్వసుందరుం డనుగతార్థ

నామకుడు వర్ధిలుత జమీందారుడగుచు.

9

చంపకమాలిక.

జనకుడనన్ గవీశ్వరుడు, కాశ్యతక్కిర్తి మతల్లి తల్లి, పెంచిన యలరంగనాయికమఁ జెప్పిననోటనిఁ కేరినేనిఁ జెప్పనగుదురెల్ల వారు, కవిపండితసంఘము నేడుగూర్చి నూతనమగు తోన్మఁ ద్రొక్కిన యుదారుడ్డు బావ; భుజంగరావుగాయనజన్మగాయనీ జనసమాదృతిచే నభిధానుకూల్యమున్ గనుటయకాక భూభరణ కార్యమునందును దాదృశుండె, వీరిని నిటులుంచి యావయిపు రీతి గణితమునీదుభార్య పుట్టినయలచోటు మైకికపు తీవోనియోగపుండెకుఁగూడఁగల్గినయది సర్వమున్ సుపథిలీలఘటిల్లుచేతఁ జా? జయం, బునకు నివాసమయ్యెనిది, భూసురరాజ? యిక్కొక్కమాట, యెందుకునుగాని కట్టుబడి తోన్మలులేనికతానఁ జామిగా యనమణితాయనీమణులు హాయిగఁబాడుట దీనఁగల్గె, నేమనదగుశర్యుడై యిటుకు నాగతుడైనను నాతిరీతిహాయినిగలిగింప నేర్చినె? య టేనియుఁ “ బూరుషగానమంగనా జనముల సంస్కృతం ” బనెడిసామెతకుంగతి యేమి? పెండ్లినే యొనరుచుకోఁగ నిచ్చగల యోగ్యుల కియ్యది మార్గదర్శిగాఁ గనపడుచున్న, దిట్టితగు గాయకులున్ గవులున్ బ్రసిద్ధగా, యనులునుగల్గు మేటిసభ లారసియారసి నేడుకూపకూర్చెనియతినున్న మాకిప్పుడు మానసమెంతయు సంతసించె, నేమన? గదవాలరాజిటు సమాదరింప బొనరించిగాయనీ జనకవిగాయకాదులకు సంతృప్తమున్ బ్రతివత్సరంబు మన్ననలనొనర్చు, నిచ్చుటఁ గనంబడవిట్టిపనుల్, భవచ్ఛభంబుననిదిమొలఁగె యెత్తెనిక ముందును నీవిదిభార్య తోడిదే, యనిమది నెంచి కాదగినయట్టి విభండపుగాన సాహితీ వనితను గీతితోఁగలిపి భవ్యగతిన్ గనఁ జేయుచున్ జమిత్

44 వివాహ మహాత్మ్య వాగ్వివాదన పద్యరత్నావళి.

- దనరెడితకు-వారలకు దారినిజూపగదయ్య? “బావనీ
కునుమతినీవు తక్కి-రులకున్ గురువై” రని ముందువారు దీ
నిని గడుమెచ్చికొందురు జనించినక స్తుతి వంశమిక్క-తం
బునను బరీమిరించినయిఁ బొంపిరివోవుచు నోడరేవు తో
వనుజగమెల్ల మెల్లపు సువాసన నిండగఁజేయు నిక్క-తం
బున నభివృద్ధినొందెదవు-పూర్వపురాజులబోలి నీవిలన్. 10
- క. మొదలన్ గన్తునీ సంత
పదగల్గినయింటబుట్టు వడసిననిన్న
య్యదివీడదునీవద్దా
నిదిగంద్రావినను, సహజ నిత్యముకలిమిన్. 11

సంగన్న గామీదిపద్యము.

- నీ. భూత్రిశ్వవోవైరి భూతమయ్యెంగాక
పడసెనే భూత్రిశ్వవః ప్రీయంబు
గురువిరోధంబుకై కొనివరించెంగాక
కావించెనే గురు గౌరవంబు
రారాజుతోడి వైరము వహింపెంగాక
యందెనేరాజ రాజాదరంబు
సభయంబుగానరుల్ స్వరముబాసిగాక
సభయంబుగా నరుల్స్వరమువినిరె
గీ. అర్జునునిచేతి గాండివ మనుటయట్లు
నీవు సభలోనఁ గేలబూనిన విపత్తి
అన్న? తుమరాడసంగన్న నిన్నుఁగన్న
అప్తుకేయప్తుసరి పార్వతప్తుగాక.
భూత్రిశ్వవోవైరి భూతము=భూత్రిశ్వవోస్సును వానికి శత్రువు. భూ
త్రిశ్వవః ప్రీయంబు=చాలచెవులకొపైనది. గురువిరోధంబు=దోషిణాచార్యు

వివాహ మహోత్స వాశీర్వచన పద్ధతి త్నాపథి.

అహోడివిరోధము, రారాజాతోడి వైరము=దుర్యోధనునితోడి శత్రుము. రాజరాజాదరంబు=మహారాజుల యాదరణము. సభయంబుగా భయముతో కూడునట్లుగ, అరులు=శత్రులు, స్వరము బాసిరి=చచ్చి సభ X యంబుగా=సభ నీరగునట్లుగ నరుల్=ప్రజలు. స్వరమువిని?

మ! బొండాడ సూర్యనారాయణగారు.

సీ. శ్రీమీర కీలకన్తామ సంకత్సర
ఫాల్గునమాసానఁ బ్రాభవమున
నరుణోదయంబున నశ్వనీ నక్షత్ర
యుతగ్రాహ లగ్నాన షీతినిగల్గు
నూరిజనుల్ మెచ్చ శుక్ల చాతిని బుధ
వారాన బందరు వాడలోన
శ్రీయుతంధైవ్యట్టి శ్రీరాజ విశ్వసుం
దరరావు బహదరు తగవరించె

గీ. దేవిగను శ్రీమతినిబాల ఆపురసుందా
రాంబ నావసూవర వివాహంబు కవిజ
నాళికతులిత మోదమింపడర నొసఁగి
మేలు దీవెనలుగాంచి మించఁజేర్చి.

క. హరిహర కమలభవులు శ్రీ
ధరజాతా శారదాంబ తరుణులతోడన్
గరమను రక్తిమెలుగెడి
కరణిని వారిలమెలంగఁగా హరిగొల్తున్.

క. కొడుకులను సంపదాభిన్య
బుడమిపయిన్ బొందఁజేసి భోగములెల్లన్

46 వివాహ మహాత్మవాశీర్వచన వద్యరత్నావళి.

గడు సంప్రీతిగ వారికి

నిడగామతియించువాడ నెల్లదివిజులన్.

3

అ. వె. సర్వసంపదలను పౌఖ్యమారగఁగాంచి

కవిజవాలిఁజాల గారవించి

భాషవృద్ధినొందు భంగిని దలపోసి

వారువృద్ధినొందగోరువాడ.

4

క. శ్రీమతి ప్రగడాన్వయు

శ్రీమంతు భుజంగరాయ క్షితిపునివర నే

మేమించి పెండ్లికొడు కిల

లో మించుతఁ గీర్తితోడ లోకులు మెచ్చున్.

5

మ॥ నిడదవ్రాలు సుందరం వంతులుగారు.

సీ. సిరిమించు సెరిమించు దురళించు సరిగంచు

వరలు కదాని దువ్వలువవాడు

పగడంపు జిగిపెంపు నొగలిప ఓగుసొంపు

నెగడు రేయడుగుల సొసగువాడు

క్రొందమ్మ లందమ్మ ముందమ్మ వందమ్మ

చెడు వాల్లన్నుల చెలువువాడు

తులరేని వలరేని నెలరేని లలితాని

యలరారు మేనిసోయగము వాడు

గీ. మేలుజేతల రాదతా డాలువాడు

వాడరేవు కులాల్లి పార్వతి శకాంకు

విశ్వసుందర రాట్పొరు వీరమాత

రంగనాథుక మనుమేలొసంగి మనూడు.

9

వివాహ మహోత్సవాశీర్వాచన వద్యరత్నావళి. 47

కా. గంగావాహినీతి వెన్నెలగతిం గల్పద్రుమం బట్టు సా
రంగాంకాకృతి వెండికొండ సరణిన్ రాయంచ భంగిన్దరా
భంగస్సూర్తి బటీర శోభబల భిద్వాహంబు చందంబునన్
రంగాయమ్మ యశంబు నిండుకొనియెన్ దైలాక్య ముబంబుగాన్

సీ. రారాజుసభకు జేరనినాటి ద్రావర్షి
జననాథునిండ్లకు జననిలచ్చి
నహువు డాసింపని నాటిపాలామిస
పత్నితోఁ బోరని పర్వతసుత
వనములో భీర బాయనినాటి దమయంతి
సౌమిత్రిదిట్టని జనకతనయ
మునియంచు శత్రునిగనని నాటియహల్య
వనజాక్షుపై నలగొనని సత్య

గీ. వాడరేష్ట్రులాభి పార్వణశకాంక
విశ్వసురిదరా రాత్రుభు వీరమాత
రంగనాయిక దేవితోడంగరంబు
సాటియానేమొ యతర్థిల మాటయేల

3

మ॥ శ్రీయ్యోభిలాషి గారు.

చ. భరిత కపింద్ర రత్నముల భాసిలుసీసభ కృష్ణదేవ రా
యలటు వసంతకాలముల యందొనగూర్చిన వానిబోలె, సౌ
మ్యులగు కపింద్రులిచ్చు వరములగొని సౌఖ్యములందుమీ సతిన్
గలసిచిరాయు రున్నతితుల గారిచుము మించుము విశ్వసుందరా.

48 వివాహ మహాత్మ్య వాశీరవచన వద్యరత్నావళి.

మ! శ్రీపాద శివ రామసిద్ధాంతిగారు.

శ్లో. శ్రీమత్పూర్వ నిశాకరా వపనిభూ సోమీమాత్త జన్మాగురు
శ్మశ్రుక్ నూర్వసుతి స్తధాతిమహిమా శ్రీస్థింహికేయ శ్శిభీ
శ్రీమాద్వల్లభస గోత్రపావన మము శ్రీ రంగనాథాంబికా
నూనుం రక్షతు విశ్వసుందరవిభుం భార్యాయుతం సర్వధా.

వద్యములు వ్యాసిన కాగితముపైని సంతకము
లేతంతుటచేగవిపేరు ప్రహింపణలమైతిమి.

శ్లో. ధనము విద్యయు నాయువు పెనగొనంగ

విశ్వసుందర నామంబు వినుతికెక్కు-

నీతిచంద్రిక వెదజల్లి నేర్పుమీర

భువిబ్రకాశించుగాత సద్గుణులు పొగడ

1

శ్లో. చంద్రమతిగూడి యల హరిశ్చంద్ర నృపతి

సత్యవాక్పరిపాలన సలిపినటుల

త్రిపురసుందరి గూడి వర్తింతుగాత్మ.

నిర్మలంబైన సతీర్తి నెగడుచుండ.

2

మ! కర్రా పాపయ్య కాస్తురుగుగారు.

శ్లో. విశ్వసుందర మనోహరాకృతీ విశ్వలోకపితరౌ రమాహరీ

విశ్వసుందరవిభుం సతీయుతం సంతతం సమవతాం దయాయుతం

శ్లో. నాకాతీర్థమలాద్భవం ప్రభువరం పత్నీయుతం బాలకం

నూరివ్రాత కవీశ్వరాభు శుభకృ త్సద్బాంధవై ర్వృష్టితం

నానాదేశ సమాగతాన్ బుధజనాన్ సంభావయంతంవరం

ప్రజ్ఞానాంబిత విశ్వసుందరమముం రక్షేదుమానాయకః.

3

మ॥ వజ్రుల చిన సీతారామస్వామి శాస్త్రిగారు.

శ్లో॥ అజీకలా త్వధికముల్ల సతాహృదాబ్జ
భాస్వచ్ఛుచీ త్న ఇవా యమనారతంబ
శ్రీ విశ్వసుందరవిభు శ్రీతకల్పకస్స
ద్గోతోద్భవాం త్రిపురసుందరితోల్లసతీం. 1

క. ఎందోక బుష్పవంతులు
కంఠోయి వృషాకపాయి కాన్తయుగాగన్
బొందున్నుదము వృషాకపి
యందాకం దంపతులకు నయ్యెడు శుభముల్. 2

శ్లో॥ భుజక్లాభిఖ్యాసంకలిత కవిరాజద్బుధగురో
త్రిలింగశ్రీసీమన్ జితమదనతేజో విభవతః
దయాచ్యే శ్రీకంఠ శ్రీతజన సురాగాత్రనకధృ
భవంతం సర్వజ్ఞం విబుధసమవాయః కలయతి. 3

ఆర్యవర్యల్లారా! తారంచితదయబుచిన సంచికనుగాంచి ముగం
బుగాంచి సముదంచితమతి నైరానుంకించియు నావిరించి తలంపున సం
చితములు ననివార్యముల్లునగు తాచకార్యములు నిరోధించుట నమృహోత్స
వమవలోకించు భాగ్యంపు దుర్లభిత మనినెందుచు గృతజ్ఞతాపూర్వకంబు
గావహువరుల నిట్లాశీర్వాదించితి గాననే గవిపండితసభ కేగంజూలని లో
పంచికగ్రమ్మం బమ్మిన లోపములతో మాప మ్మిములుఁ బరిపరివిధములఁబాగ్రి
ర్థించుచున్నవాఁడ.

1 పద్యమునకు.

భుజక్లాభిఖ్యా సమకలిత=భుజక్లానామక. (అన్యత్ర సర్వోభా
యుత. కవిరాజద్బుధగురో=కవిశ్రేష్ఠస్థాయితపండిత శ్రేష్ఠ(అన్యత్ర. క,
శిరసి, విరాజమానః బుధగురుః చంద్రః యస్యతస్యసంబుద్ధిః) బుధస్య
చంద్రపుత్రత్వా దితిభావః) త్రిలింగ శ్రీః=త్రిలింగభాస్వాః సీమన్, సీ
మాయిత, తత్రనిపుణేత్యధికః, (అన్యత్ర త్రిలింగభాస్వాః శ్రీశైలద

50 వివాహ మహాత్మనాశీర్వచన వద్యరత్నావళి.

ఋ రామ కాశేశ్వరాత్మ కలిగ్లత్రయ మధ్యవర్తిదేశప్ర వర్తమానత్వా దితిభావః) తేజోవిభవతః కాన్యతిశయేన) జితమదన మదనాతిశయ రూపమన్విత్యధః) అన్యత్ర (వాతమదనదయాభేదయాసముద్ర (ఉ భయత్ర సమానమేతత్) శీర్షికత=శీర్షిః సరస్వతీకతే యస్యతస్య సం బుద్ధిః. (అన్యత్రగరళకంఠ) క్రితజనసురాగ=అక్రితజనబద్ధరాగ, అక్రిత కల్పవృక్షేతివా (ఉభయత్ర సమానమేతత్) సర్వజ్ఞం=సర్వవిదం (అన్యత్ర ఈశ్వరమిత్యధః=దవ్యయం యోజనీయం.

2 పద్యమునకు.

అబ్జభాస్వచ్ఛుచీతుణః=పద్మనేత్రః, క్రితకల్పకః=అక్రితసురద్రుః క్రివిశ్వసుందరవిభుః=తదాభ్యుదయం త్రిభుః, సద్గోతోద్భవాం=ఉ త్తమగోత్రజాతాం, త్రిపురసుందరీతోల్లస న్తీం=త్రిపురసుందర్యాభ్యాం, క్రితకల్పకః, విశ్వసుందర విభుః, అబ్జభాస్వచ్ఛుచీతుణః, సద్గోతోద్భ వాం, త్రిపురసుందరీమవ, అనారం, అధికముల్లసతా, హృదా, అంగీ కరోత్పిత్యన్వయః, ఉపమానవాక్యేధః=త్రయం యోజనీయం.

I అబ్జభాస్వన్తా శుచీతుణేయస్యసః, విష్ణుః, త్రిభిపురై దేహేః. లక్ష్మీనీతారు క్షిణీరూపైస్సుందరీత త్రయాఉల్లస న్తీం, సద్గోతోద్భ వాం, భూపుత్రీం, తిధవా, గోఃపజాత్త్రాయతిమే నాకమితి గోత్రస్సముద్రీతజాం, అధికముల్లసతా, హృదాలక్ష్మేః విష్ణవతు స్థలస్థితత్వాదితిభావః.

II అబ్జః, చంద్రః, భాస్వాన్, సూర్యః శుచిరగ్నిః తే అక్షీణీయస్య స ఈశ్వరః- సద్గోతోద్భవాం, హిమవతఃపుత్రీం త్రిపురసుందరీం బాలాం, అధికయాముదా ఉల్లసతా, హృదాచిత్రేన, అంగీకార కాచిత్ర అంగతాపాదనమిచ్ఛేయం.

III అబ్జభాస్వచ్ఛుచీతుణః, ఈశ్వరః, సద్గోతోద్భవాం, హిమవదు త్పన్నాం, (గంగాయాహిమవతః ప్రభూతత్వాత్) త్రిపురసుంద రీం, త్రిభిపురైః మందాకినీ, గంగాభోగవతీరూపై ర్దేహైః సుంద రీం, అధికం, శిరః, కే, అధికం, (విభక్తధ్యైవ్య యాభావః).

వివాహ మహోత్సవాశీర్వాదన పద్యరత్నావళి. 51

సర్వత్ర త్రిపురసుందరితీతి ధర్మోపార్జితే, తయా ఉల్లసంతీసైవ
త్రిపురసుందర్యేవ భవతీతి త్రిపురసుందరివోల్లసంతీత్యస్య త్రిపుర
సుందరిత్యేవాధాః. త్రిపురసుందరిపదస్యవసంత తిలకాయామఘ
టనీయతయా తథాకృతమితిజ్ఞేయం.

3 పద్యమునకు పుష్పవంతులు, రవిచంద్రులు. వృషాకపి శివుడు. లేక
విష్ణువు, వృషాకపాయి, గారి లేకలక్ష్మీ. •

గౌఢాక్షేష్ శంకితమతినయి యిట్లునూచించినందుకు తుమింపతాళి
ధించుచున్నాను. తప్పలు తుమింప తాళించెద.

మ. శ్రీరా వీరశ్రవ్హముగారు.

పోడశదళపద్మబంధ సీసపద్యము.

గీర్వాణినల వల్లకీరావ కరణి ప,
ద్యౌవద్భూవతంగీ తాలిపోల్చి
కర్ణాట పాటవా కర్ణతకలితోరు
కాతుకంబు సానాయి గ్రాలిబెలుప
నూరివరజనాళి జ్యోత్స్న మాగధ •
సంతతుల్ శశ్వద్యశంఖి నెన్న
కన దభినర్మద్యార్యజన మృదుమధురసాం
చిత నూక్తులూక నాశీస్సులూప్య

గీ. రాణ వైవరమానస ప్రియులైన
యాప్తనికరోల్లసపు శీవులర రమ్య
గంధమలఘుతతామోదీ కరమునాచు

నబ్బురంబింపు హృతే-ంజ హృద్యంబుగాగ

నహహ యకలంక గతిని కళ్యాణమయ్యె.

1

శా. శ్రీరామాస్తన గంధసేరభవన కీర్తన సంతోషమిం
పారన్ భూషణాగ్ర రత్న రుచులా కాలిబడివీరిపగం

౧౨ నితాహ మహాత్మనాశీర్వచన వద్యరత్నావళి

భీరానేక శిరాభిబాల్పు యహిపైవేడగ్రన్ సతీయు క్తుఁడౌ
శీగ్రంగేశ్వరుఁ డీవధూవరుల నాశీర్వాదముల్ జేయుతన్.

౩

మ॥ నందిరాజు చలవతిరావుగారు.

సీ. శీగ్రంగనాయికాం బోగువు పైనుండి
కొమ్మరైన కథలచే గుల్గునపుడు
అంటినగందుడు వంచునిన్ బందుగుల్
మించి కన్నులఁ గాఁగిలించునపుడు
ఈడు హలురతోడఁగూడి విద్యాభ్యాస
మాదరించుచు మోదమడదు నపుడు
వ్యవహార నీతుల దవిలి గ్రహించుచు
చతురత్వమును పెద జల్లునపుడు

గీ. ఎఱిగియుంటిని నీసౌరు లింపుగుల్-
త్రిపురసుందరితో నేడు దేజరిలుట
గంటినానాట నీసిరి కన్నుగవకు
నరిదిగలిగించె విశ్వసుందర కుమార్త!

1

ఉ. సుందరగాత్రియా త్రిపురసుందరి జుగరు తీవయద్దినన్
పొందుటచేతగల్గెగద పొల్చుకుకమ్మరి మేలితావి యా
గందము నీకు బుట్టువున గల్గెగదా యిటుమీర లిరువ్వరుం
జెందుడిదిర్లివై భవ మకేవ్వసుఖంబులు విశ్వసుందరా!

2

సీ. ఇప్పుడు పెండ్లికై రంప్పీచుపోలిక
నెల్ల చుట్టములతో నెసఁగుమయ్య
ఇప్పుడు విద్యతో-వి హితముఖులనుబోలె
నెల్ల కాలముగూర్చి యేలుమయ్య
ఇప్పుడు వైదికవాంకి కేచ్చ జనించిన
పోలిక నిత్యంబు బూనుమయ్య

వివాహ మహోత్సవ వాక్యరత్నావళి. ౪౪

ఇప్పుడు వధువుపై నింపొందు రాగలబు

వధిల్లజేయుచు వరలుమయ్య

గీ. దాన సత్సంతతులు భూరి దానవిభవ

మైహికాముష్టిక సుఖంబు లనుభవింపు

మియ్యదియెకాదె సకల సమీహితంబు

• విశ్వసుందర పెళ్ళి-ండ్లు వృద్ధిబొంతు.

• ౩

ఉత్పలమాలిక.

మానవుడౌట పూర్వభవ మానిత కర్త విశేషలబ్ధమా

దాననరుండుదారగతి దాల్చి-నుగావున నిట్టిసంగతిన్

మానసమందు నిల్పి పెర మానిసులం దనురాగ మెప్పుమీన్

మానకయున్న నీర్ష్యయును మత్సరమాదిగ దుర్బణంబులున్

మానును మోదముప్పతిలు మంచిగుణంబుల మేటిరాకియా

మానిని కాత్మచోదిత సమంచిత ధర్మ విధింగరంబునన్

బూని దృఢానురాగమును బొందఁగ సద్దన, ధర్మ, కామ ని

ర్వాణ సుఖంబులెల్ల దన పాలిటివె మఱియెట్టి యీడు నా

డేనడతం జరింపనగు నేగతి నింతికి నింపుసాంపు నా

నానడలాని యామెమద్దివచ్చుముగా శ్రమముబ్బడేసి య

న్యూనగుణోఘ బీజముల నోట్టిమెయిన్ వెదజల్లెనేనియున్

వానికినాడు న్నాటికభి వర్ధనమేపును గల్గియవ్వయిం

పూనును, గానఁదాను సతియున్ మది భేదములేక యామెయే

తానును దానెయామెయనఁ దత్త్వగతిం దమరేక భావమున్

బూనుటగల్గు నిట్లుగల పూరుషపాలివి యెల్ల భాగ్యముల్

పూనికసాగు నెల్లెడలఁ బొంపిరివోవుచుఁ దద్గుణాలిలా

కానజనోప యుక్తతనుఁగాంచును, జవ్వన మిట్లుసాఁగ సం

తానము విస్తృతిం దనర దానికతంబున బంధులొక స

మ్మానము గాంచి వారిదీగు మన్ననచేఁ బరితుష్టిజేయుచున్

బూనిక వైవమిచ్చిన యపూర్వపు టాజ్జల జేయుమింటమే

84 వివాహ మహాత్మ్యవాశీర్వచన వద్యరత్నావళి.

తానననేడు నీపరిణయంబునుగాంచగ లాభమింతయున్
 గానగరాదటంచనకకాతుకవృత్తిని నెల్లవారలున్
 గానగ వచ్చినట్లు మన కార్యముగాదని తోసిపుచ్చక
 వ్యానికి నెట్టిబాటులును బాల్పడకుండ సహాయభావమున్
 మానుగ బూనియుంట కడు మంచిదినుమ్మిచె పూరుషార్థమున్
 గానను నీదుబావయతి గౌరవమొప్పగఁ బండితాళి స
 త్తనము చేయునట్లు జన మాన్యభవజ్ఞనయ్యుత్రిబంధులన్
 దానతిరక్తిగాచుగతిఁ దండ్రెయు నేర్పరియోచుగార్య సం
 ధానమునందుఁ జౌధిమము దాల్చినప్థలిక వానిఁజేయుచున్
 ధీనిధివోచుఁ బెద్దల మనీషులచెల్లియొనన్చి దాని చే
 నీనడలెల్లవారలకు నెమ్మిన్సంగఁగఁ దీర్చికొంచు దు
 ర్తానవజాతి చెంగటికి రానెడమియ్యక బాంధవావళిన్
 సానునయంపు వాక్యముల నాదరిణంబునఁ జూచెదేనిని
 న్ననని యెల్లరుం బొగడ నర్హుడవెదువు దానవార్డు
 దానమరాచు దీవెన లనంతముగానిడఁ బెక్కు-లేండ్లునీ
 బాన్దనుగూడి నిశ్చలత సౌఖ్యమునందుచుఁ బుత్త్రప్రాప్తి సం
 తానమునందివర్ధిలుము ధన్యసమాదృతి భిక్షవస్తుదరా!

4

మ॥ సత్యపూలు అప్సారాపుగారు.

ఉ. కీసతియుల్లసోక్తులను చిత్తమునలి దలపోయుచుండి యు
 ల్లాసముతోడఁగొనిటను లాలనఁజేసెధను వేళికోరికల్
 వీసరబుచ్చకేమెలగు వింతలుకదై నితాంతభావముల్
 తానమకూర్చుకేళపుడు ధన్యునిజేయుత విశ్వసుందరున్.

1

వీ. పునుకదండలదీసి పులిక కాసముదీసి
 పీతాంబరంబులఁ బీతిబూని

వివాహ మహాత్మ్య వాక్యముల పద్యరత్నావళి. 55

విదియచందురుదీసి వింతజడలదీసి •

కూకటిపెన్నెరు గూడగట్టి

ఫాలనేత్రముదీసి ఫణిభూషలునుదీసి

జలతారుకుశ్మయి తలనుదాల్చి

పాపపేరులుదీసి భస్మంబు త్యజించి

ముత్యాలసరములు బూరటించి •

గీ. త్రిపురసుందరి వరియింప దివ్యసుంద

రాకృతినిదాల్చి వాడరే వాన్వయమున

నవరతిని శివుడన్న నల్లరుటరు బె

విశ్వసుందరనామంబు వెలయుచుంట.

2

గీ. ధరను వర్ధిల్లు విశ్వసుందర సమాఖ్య

ధర్మపత్ని సమేతుడై తనరుచుండి

త్రిపురసుందరి గుణమణి లేజరిల్లు

సాధ్యయైపభక్తితో సంతతంబు.

3

మ! తాడిమిళ్ళ వ్రాసాయళమూర్తిగాను

శ్రీవృత్తము.

రా (జా) వా(డేవు) రం (గ) నా (యకమ్మ)

1

కన్యావృత్తము.

అహ్వనంబుల్! వహ్వయంచున్! బహ్వనందం! పాహ్వనంబా.

2

స్వాగతవృత్తము.

జేమమాబుధులు ? నేమమెవిఫుల్ ?

జేమమాకవులు ? నేమమెమితుల్ ?

జేమమాజనము ? నేమమెబింధుల్ ?

జేమమాసుతులు ? నేమమెనారుల్ ?

3

56 వివాహ మహోత్సవాశీర్వాదన పద్యరత్నావళి.

మాక్కికొమాలావృత్తము.

భూషణముల్ వేటెపొదుగనేలా
భూషణకున్ వన్నెపొలయువారల్ ?
వేషముసాజమ్మ వెలయుచుండన్
దోషగుళ్ళంగార తొడవులుంపన్.

మణిగణనీకరము.

సతిపత్నీకరయి సరసగతినరుం
ధతితనపతియును దనరినవిధమై
యతులితశుభముల ననవరతముజూం
దితరణివెలిగెడిదినములుమనుతన్ ?

చంద్రకళ.

కోరుకోరులు వైవమొసంగున్ గోధనధాన్య సమృద్ధియా
చేరుచేదలు చెందురెల్లన్ సిద్ధినిబొందెను కార్యముల్
వారువీరసు భేదములేమిన్ వర్ణవివతులలేకయే
సోతిస్తారెకు సాయముజూందన్ సాగుచునుండుదు రిచ్చటన్.

కవికంఠభూష్టము.

కవికల్పసూజములుగారె మహాత్ములు పేరుపేరునన్
కవియన్నవారలకు గారపుఁజేర్చిని వార్తలంపుచున్
కవికట్టమిచ్చెదము కానుకలితుము రండిరండియో
కవిపుంగవుల్ సభకుఁ గండ్లకువిందులు నేయుఁడియనన్.

మణిమాల.

కవితన్ సలక్షణముగన్ వికాసమును జెందఁజేయుదురుగా
కవిశేఖరుల్ తిరిగివొంటి గారపము నొందుచున్నయెడలన్
సువివాహముల్ జరుగుచోట నూరిజను రెల్లరొక్కసభయా
డవిశేషలాభమొదవున్ విడంబనము సర్వపదాయమగుటన్.

వివాహ మహోత్సవ కార్యక్రమ పద్ధతి. 57

మంగళమహాశివరాత్రి.

చెంగలువతోరణము చెన్నలరబందిరుల సేవకులు జేద్దనులమోయన్
అంగజానిరూపమున నరుగ-నుని దేజమున నాయువున శేషునినిబోలన్
అంగనలుముద్దుటల నందముగ నాడుచునహర్నిశలు నొక్కతృటిసేయన్
మంగళముబాడుదురుమానవసువాసినులుమాధవుడు దీవన లొసంగన్. 9.
ఆర్యవర్యులారా !

తామహీన కృపా విశేషంబునం దయచేసిన శుభలేఖ గ్రహించిత
తుగ్గుతూహల పీచికలందేలుచు వివాహమహోత్సవ దర్శనాయ త్తంబయి
నచి త్తంబును మెరులుకొలిపి తయగులకంటె బాలురకు వైభవాలాక
నేచ్చమెండని మతగ్ర-వితాకన్యసు యుష్మోభన మందిరమునకు నాకుం
గల స్వల్పవస్తుసమదాయము వధూవరులకుఁ గానుకగా సమర్పింపఁ బం
పితిని గాన బాలయగు నయ్యబలసురక్షితముగ గమ్యస్థానముఁజేరిన శుభ
వార్తనాకుఁ గల్గెమృతంబు.

మ॥ కొంపెల్ల సుఖ్యరాయశాస్త్రిగారు.

శ్లో. క్రిబాలాపతిసంగతాభిరమతః నిత్యం ప్రజానందితః .

శశ్వన్నందతు విశ్వసుందరవరః పత్నికృతైరుత్సవైః

సాహృష్టవతురంగనాయక మహారాజ్ఞీప్రవృద్ధాతయో

ద్దంపత్యోచ్ఛిరజీవినోరవిరతం కళ్యాణపారంపరిం.

శ్లో. విశ్వసుందరవల్లభ్యా ద్బాలాత్రిపురసుందరీ

అనన్యకన్యాసామాన్య లావణ్యేత్యనుమియతే.

శ్లో. బాలాత్రిపురసుందర్యా కరగ్రహమహోత్సవాత్

విశ్వసుందరసన్తూర్తీ రాజతేరాజశేఖరః.

శ్లో. తయోస్సుందరయోః కన్యాపరయోరనురూపయోః

అవినాభావసంబంధః కస్యనస్యాన్తమహోత్సవః.

58 వివాహ మహోత్సవాశీర్వాచన పద్యరత్నావళి.

శ్లో. పరస్పరానుబద్ధం తమన్యోన్యమపహృతకం
త్రివర్ణం సేవమానాతా జీవతాంశరదాంశతం.

5

శ్లో. ఏవమాశీక్యతామోడే కురుసద్ధామవాసినా
ధరామరేణ శ్లోంపెల్ల సుబ్రహ్మణ్యమనీషిణా.

6

మ|| నేతమంగలము వెంకోబారావుగారు.

అయ్యో!

తాము పంపిన శుభలేఖలంజూచి యెంతయు సంతసించితిని కవి
పండితజనుల సమావేశమప్పుడప్పుడు కలుగుట మిక్కిలియనుకూలమే?

నేనీకర్ణాటక దేశమందుండుటవలన నాంధ్ర భాషా సేవనుజేయుట
కు, అవకాశములేకయున్నను భాషయందభిరుచిమాత్ర మప్పటియట్లున్నది
తాము నన్ను స్మరించి జాబువ్రాసినదియెక్కువ. తమయుద్దేశము నెఱవేరి
నవిషయమందు జాబువ్రాయింపవలెనని వేడుచున్నాను. మఱచి కర్నా
టకలిపియందు వ్రాసినాడను. మన్నింపుడు.

కొంగురుకవిబుధ వాణీశ్వర

వరమంగళవాగ్వితాన శాత్రురైష్వి.

రిలపాపగ్రహభీతిన్

స్థరియింపకలరుడుపూర్ణ చంద్రద్యుతితోన్.

మ|| క. భాస్కరరావుగారు.

అయ్యలారా?

కళ్యాణ మహోత్సవకారణంబున, డానా నగరంబులనుండి మాత్ర
రంబునకు విచ్చేసి మమ్ములధన్యులుగ నొనర్చిన పండిత శిరోమణులగు మీకె
ల్లరకు వందనంబుల నర్పించుచున్నారము. పరమహర్షోత్కర్షంబులు మ
నంబునం జెనంగొన మాయాంధ్రభాషాభివృద్ధి సంఘమువారు మీకత్యం

వివాహ మహోత్సవాశీర్వాచనము. ౨౭

తవినయంబునఁ బ్రయంబున స్వాగతం బొసఁగుచున్నవారు. భద్రాత్మ లగు మిముబోని పెద్దలరాక యెల్లరీతుల నిష్పట్టణ భావికాలాభ్యుదయ నూతనంబగు నంచునెంచెద. ఈపుణ్యదినంబు బందరు పురచరితంబునం జరకాలంబుకడుంగడు నెన్నఁదగియుండు.

అంధ్రభాషాభివృద్ధి పరాయణులు నిర్వలదీషణ్ణా ధురంధరులుపర మదేశాభిమాన మానసియులగు మిమ్ములు సుదర్శించు నీ సమయంబున మత్తనంబు స్వదేశభాషావిషయంబుఁ గూర్చి యొక్కొంతుక ముచ్చటించు ననుంబురికొల్పెడి. మనభాషపై నభిమానముంచి తద్గత వర్తిమానస్థిగతు లనారసి తక్షణి నమార్గంబులు బర్యాలోచించి నిశ్చయించు తేలాపుగల్గి యిట్లుకోవిదులు సభికూడుటఁజూడ మన యాంధ్రం బింక శుక్లపక్ష తూపాకరుని చందంబునం బెంపొందుచు మనదేశంబును వెలయించుననుటకు సందియంబు లేదుగదా. పదివత్సరంబులక్రింద నిట్లాంధ్రాది ద్రవిడభాషల నెల్ల సుద్ధరింప నొకపూజ్యుని ప్రేరణంబున సంఘం బొందుచెన్న పురియం దేర్పడియె. అప్పుది కొంత మనభాషకును నుపకారంబొనర్చెఁగాని వలసి నంతచేయకయ కీర్తిశేషంబయ్యె. అప్పటినుండి యిప్పటివఱకును దాని బునరుజ్జీవింపం జేయఁదలంచుచున్నారెన రేరెరి. రెండునెలలక్రిందట చెన్న పురియంద మరలదేశాభిమానులు కొందఱాంధ్రభాషాభివృద్ధిని మోలా చింప నొకసభగూర్చిని వింటిమి. తత్కార్య నిర్వహణమునకు వారెట్టి మార్గముల నేర్పఱుచుకొని యిందనుక నేమి యొనర్చినదియుం బెరిసి యానం దింప నాంధ్రప్రపంచంబువేచియుండెడి. మనముద్దేశించిన కార్యంబయ్యె దియైనం బ్రత్యక్షక్రియాయాపంబునం బ్రకటంబైనఁగాని మనయుద్దేశంబు నొక ప్రయోజనంబుగలుగదు. కావున, మనభాషయున్న నికృష్టదశకువ గచి తదభివృద్ధి నిగూర్చి వలయు బ్రయత్నములొనర్చు టవశ్యక ద్రవ్యంబుం చునెంచి శ్రీమునగాల జమిత్తారుగారు మున్నగు పరమదేశాభిమానులు విజ్ఞానచంద్రికతోడ మనయాంధ్రప్రపంచంబును గొన్నిమాసములుగ వెల యించుచున్నవారు. వారికిందోడుగ నీబందరుపురమునందును భాషాభిమా ననిధానులు కొందఱాంధ్రభాషాభివృద్ధినియనుపేర నొక సంఘముగ నేర్ప

60 వివాహ మహోత్సవ శీర్షికన వద్యరత్నావళి.

డిరి. ఇప్పుడిసంఘమున మన తనగుజిల్లాలలోనున్న ప్రముఖుల సేతులుగలిసి మనభాషాభివృద్ధికి దోడ్పడుచుండుటకుఁ జాల సంతసింపవలసియున్నది. అయిన నిందనుక మనభాషారమణి యెట్టి మార్గములబయన మొనర్చిన గమ్యస్థానముఁజేర్చి కృతకృత్యతఁగాంచగలదోయను విషయమును నిర్ధారణ నేయఁగల్గునట్టి ఘడితబృందం బొకయెడఁ గూడుట సంభవింపమియ్యెయ్యో క లాపముగనుండె. అదియు శిశిరాజా మంత్రప్రెగడ భుజంగ రోవుగారి క్రియత్నమున నేటికి నివర్తింపఁబడినందులకు వారిక నేక వరదనముల నర్పించుచున్న వాడను. ఇట్టిమహోత్సాహము సమయము సఫలంబగునట్లుగను భావించుటకు కొవిదత్తల జులు మనభాషాభివృద్ధి విషయమున మహామాణిక మార్గంబు నుపదేశించు వారగుదురుగాత.

నవరసాలకార భూయిష్టములై చదువరులమనఁబు లపహరింపఁ గల్గు పద్యకావ్యము లమందానంద సుఁధాయకములై యైనను నిజముగమ నదేశాభివృద్ధి మది నెంత మేని యెల్లప్పుడు వానితో మనము తృప్తిపొంది యుండఁజాలము. తీయఁగానుండునని చక్కఁగాను మూలము తిని భాషలు జీవింపఁజాలవుగదా. కావుననే మహాత్ముండగు పన్నయనూరి వచనప్ర బంధములకుం దొందఁజాలక పిదప నిపుడు తమదర్శన భాగ్యంబు మాత్రం గి నయన పర్వంబొనర్చుచుండు మహాత్ములనేక వచన ప్రబంధములను రచించి యాదేశమునకు కాశ్యతమైన మేలొనర్చిరి. వీరేశలింగ కవిపుంగవులును నవలను మనోహర కల్పితకథలకు మార్గదర్శకులగుటయు గాక ప్ర కృతి శాస్త్రరచన యిట్టిదంచును వెల్లిరి.

సద్గురు వరేణ్యులారా?

ఇట్లు మిరెల్లరుచూపిన లోకము మేమిప్పు లొకటొకటై చున్న వారము. మనము ప్రకటింపు సేగంధమైనను కేవలము వినోదమునకుఁగాక దేశము న కదేశాక గొప్పమేలు నేయఁగల్గుటకై ముద్దేశింపఁబడి యుండవలయు గదా. మనము మనమాతృ దేశము కొంతకట్టి ఘనకార్యంబు లొనర్చి మన జీవితంబులను సార్థకంబుగ నొనర్చుకొన వచ్చునొ వెలుపుమహాపురుష జీ వితంబులును మనదేశంబు తనదు నికృష్టదశనుండి వెలువడియెట్టి మార్గంబు

వివాహ మహాత్మ్య వాగ్విశ్వాన సద్యరత్నావళి. 61

అ నవలంబించినఁ దనతోడి దేశములలోఁ జలయెత్తి తిరుగఁగల్గునొ చూపగల్గు నానాదేశదరిత్రలును, మనచుట్టునున్న బ్రహ్మతి, యొక్క సత్యస్థితి మనకుం గోచరమగునట్లునన్ని ప్రకృతి శక్తులనాయాసంబుగ మనవశముఁ జేసికొనఁగల్గు రాజమార్గంబులం బ్రకటించి మనలను సత్యకాశ్రుజ్ఞున చేజొవిరాజితులుగ నొనర్పఁ జాలియుండు ప్రకృతి కాశ్రుములును కను నెట్టి యితర ప్రయోజనంబుల కొనుక్కునేంపబడిన గ్రంథ రాజంబును బ్రకటింతులవలననే నిశ్చలంబుగ నాంధ్రభాషాభివృద్ధియు దేశభివృద్ధియుఁ జేసిన వారమగుదుము.

గ్రంథమునందుంటుండ పద ప్రయోగంబుగూర్చియొక మాట చెప్పవలసియున్నది: అతిదీర్ఘ సమాసముల నల్ల నపేక్షింపక, క్లేష యేమకరదనలకొఱకుపాటుపడక తేట తెలుగుమాటలతో అర్థాన్వయసౌలభ్యం బొదవవిషయంబు గనులగట్టెడుట విస్పష్టంబుగఁ దోచునట్లు వ్రాయుటయే మనభాషకు మేలొనర్చుటగుగాదె? అయిన నసాధువులగు శబ్దరూపంబులను వాడుటయైన మనభాషా సంప్రదాయములను విడిచి యన్యభాషాజాతీయములను వెలుగొని వినియోగించుటయైన యుక్తమనుట నా యుద్దేశమింక చుకయుఁగాదు. మనము వ్రాయునది తెలుగై యుండవలయుం గాక తెలుగును నిగ్గేమనుగాని యొకంత భాషయై యుండఁజనదు. అంగ్లేయగ్రంథకర్తలునుబ్రతికారేఖరులును నిష్పష్టముగ నాభాషను వాడెంత యావశ్యకమంచు నెంచుచున్నారో మనమెఱుఁగుదుము. మనమును వారిభాష నట్లేవాడు టవశ్యకర్తవ్యముగ భావించుచుందుముగాదె? వారిభాషయందు వారికంత గౌరముండిన మనభాషయందును మనకంతగౌరవ మెట్లుండకుండు. అయిన నొక్క-విషయమును మనము మఱవఁగూడదు. మనభాష లోలేని కొత్తవిషయములను వ్రాయుచుండు నపుడు శబ్దములును గొత్తవివాడ వలసినచ్చును. వస్తుకొత్త దైనపుడు దానిని తెలుపుశబ్దము కొత్తదైన దోషంబెట్లుగు? కావున నీవిషయమున సందియముంబక పెద్దనాది పెద్దలుచూపిన మార్గము నవలంబించుచుఁ గొత్తశబ్దములను వలసినచోటుల నెల్ల ధారాళముగ వాడుటయే మనభాషకు శ్రేయస్కరంబగునంచు భా

62 వివాహ మహాభ్యుత్పాదకవన పద్యరత్నావళి.

విచెద. పైనిబేర్చిన ద్రవిడభాషాసంఘమువారుపదార్థవిజ్ఞాన శాస్త్ర సంబంధశబ్దములకొన్ని యేర్పఱచిరి. తక్కినశాస్త్రములకును నట్టిపట్టికలు సిద్ధపఱుపఁ బడునేని గ్రంథకర్తల కమితమగు సాహాయ్యమొదవినదగు (నాగరప్రచారిణి సభవారి పాత్రము తృప్తికరంబైయుండిన మనకీశ్రమ గల్గిగతుండును.) కావుననే తదర్థమాంక్షయ భాషంజుక్కి-గ నెఱుంగు కొనిదులగుకొందఱును సంస్కృతాధిభాషావిదులగు పండితులు కొందఱును నొకసంఘముగాఁ గూడి ద్రవిడభాషాసంఘమువారు కొంతచేసివిడిచిన యుత్పిష్ట కార్యమును బూర్తిచేయఁ బూర్ణించు చున్నాడను. ఈవిషయమునె కొన్నిదినముల క్రిందట బ్రహ్మశ్రీవేదము వేంకటాచార్య శాస్త్రిలు గారికి విన్నవింప వారి కార్యమునకు వలయుసాయమెట్లఁ జేసెదమని ప్రీతిమెయి వచించిరి. సభాసదులగు తజ్ఞాలయభిప్రాయంబులను నిట్టిదయగునంచు భావించెద. ఇట్లేర్పడనగు సంఘమువారు నూతనపదప్రపంచమునకు వాగను శాసనులగుటయకాక నూతనగ్రంథములను బరిష్కరించుటయు దత్ప్రకటనమున కనుమతి యొసంగుటయు మహాభారతాది పురాతనగ్రంథరత్నంబులను దత్ప్రకటన కర్తలిచ్చువచ్చినట్టుల నెట్లు దిద్ది ముద్రింపక ప్రాచీన పాతముల ననుసరించు నట్లొనర్చుటయుఁ గూడవారికవశ్యక ర్తవ్యములగునంచు భావించురుగాత. .

ఇట్లు మనభాషాభి వృద్ధినిగూర్చి చెప్పవలసిన విషయములు చాల కలవు. గ్రంథవిస్తరభిచే వానిలో నొకటిరెంటిని స్మారకనూచించితిని. భాషాభిమానంబుచేఁ బురికొల్పఁబడి మముబోంట్లకు గ్రంథరచనయం దనుదిష్టముగల్గుచుండు కష్టములు కొన్నిన్నించుఁగా కంచునిట్లువచింప సాహసింపితి. ఇష్టదేవతప్రసన్న మయినపుడు వరమడుగుట తప్పగాదుగదా. సర్వేశ్వరానుగ్రహంబున నిట్టి సభలు తొలుతు గూర్చఁబడుచుండుగాత. ఇట్లేకాలంబున మహాత్ములగు నిందఱు పండితులసందర్శన భాగ్య మొదవుట కవకాశం బొసంగిన శ్రీరాజా భుజంగరాజ్యగారికిని, మాపురంబునలంకరించి మములను ధన్యులుగ నొనర్చిన కోవిద శ్రీమల్లకును లక్షధభాషాభి వర్ధనసంఘమువారు తమ మనఃపూర్వక వందనములనర్పించుచున్నవారు.

10789

